

Biuletyn Informacyjny

Krajowy Ośrodek
Wsparcia Rolnictwa

TRENDY NARZĘDZIA KIERUNKI
NR 4/2023

KRAJOWY OŚRODEK WSPARCIA ROLNICTWA NA RYNKU NIERUCHOMOŚCI ROLNYCH

Dzierżawa i sprzedaż gruntów rolnych z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa na powiększenie lub utworzenie gospodarstw rodzinnych

Sprzedaż nieruchomości inwestycyjnych i zabytkowych z ZWRSP

Wydawanie decyzji administracyjnych dotyczących obrotu gruntami rolnymi na rynku prywatnym

Nieodpłatne przekazywanie gruntów na realizację zadań własnych samorządu lokalnego

Gospodarowanie Zasobem Własności Rolnej Skarbu Państwa

<https://www.gov.pl/web/kowr/gospodarowanie-zasobem>

Obrót gruntami rolnymi

<https://www.gov.pl/web/kowr/ukur---obrot-gruntami-rolnymi>

<https://www.nieruchomoscikowr.gov.pl/nieruchomosci/oferty>

Platforma eRolnik

<https://www.gov.pl/web/kowr/erolnik>

SPIS TREŚCI

2. **Od redakcji**
3. **Zadania KOWR wynikające z realizacji ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego**
7. **Gospodarowanie Zasobem Własności Rolnej Skarbu Państwa**
9. **Satelitarne monitorowanie upraw rolnych w Polsce. Stan prac w zakresie budowy systemu IT**
Marcin Leończyk, Jan Walczak
12. **Teledetekcja - technika Rolnictwa 4.0**
Adam Świętochowski
14. **Rolnictwo precyzyjne w Planie Strategicznym WPR na lata 2023-2027**
Bogdan Pomianek
17. **„Bitwa Regionów” - już niebawem IX edycja Ogólnopolskiego Konkursu Kulinarnego dla Kół Gospodyń Wiejskich!**
18. **40 lat hodowli konika polskiego w Sierakowie**
Barbara Iwanicka-Radinovic, Andrzej Stasiowski,
Marek Wachel
21. **Uprawa winorośli - prężnie rozwijająca się działalność gospodarcza**
Dorota Jabłońska-Gorzała, Anna Rytelewska, Magda Franczuk
24. **Sytuacja na rynkach rolnych**

Nieruchomości rolne w zadaniach KOWR

Realizacja zapisów ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego to ważne zadanie Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa i jeden z elementów polityki rolnej państwa prowadzonej w trosce o zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego obywateli oraz sprzyjanie rozwojowi obszarów wiejskich. Działania KOWR mają na celu głównie poprawę struktury obszarowej gospodarstw rolnych, przeciwdziałanie nadmiernej koncentracji nieruchomości rolnych oraz zapewnienie prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwach rolnych przez osoby o odpowiednich kwalifikacjach. Jednym z najważniejszych zadań KOWR jest także gospodarowanie nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa. Podstawowym kierunkiem rozdysponowania nieruchomości Zasobu WRSP jest ich wykorzystanie na cele rolnicze.

**Biuletyn
Informacyjny KOWR**
ISSN 1233-2437
nakład 8000 egz.

Wydawca:
Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa
01-207 Warszawa
ul. Karolkowa 30

Redakcja:
Departament Rozwoju Rynku
tel. 22 376-71-14
e-mail: biuletyn@kowr.gov.pl

Projekt graficzny, DTP, druk
www.dbprint.pl

Wydawnictwo bezpłatne

OD REDAKCJI

Tematy omawiane w tym numerze koncentrują się wokół ziemi rolnej. Grunty rolne są najważniejszym środkiem produkcji żywności i realizacji fundamentalnego obowiązku wyżywienia społeczeństwa. To czynnik nieodnawialny, wymagający zatem szczególnej ochrony i odpowiedniego gospodarowania.

O zadaniach powierzonych w tym zakresie Krajowemu Ośrodkowi Wsparcia Rolnictwa piszemy w artykule, w którym omawiamy realizację zapisów ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego – jednego z elementów polityki rolnej państwa prowadzonej w trosce o zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego obywateli oraz sprzyjanie rozwojowi obszarów wiejskich. Działania KOWR mają na celu głównie poprawę struktury obszarowej gospodarstw rolnych, przeciwdziałanie nadmiernej koncentracji nieruchomości rolnych oraz zapewnienie prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwach rolnych przez osoby o odpowiednich kwalifikacjach.

Oferta KOWR dotycząca zagospodarowania państwowych gruntów rolnych skierowana jest głównie do rolników indywidualnych chcących powiększyć lub utworzyć gospodarstwa rodzinne. Podstawowymi formami zagospodarowania ziemi są dzierżawa, obecnie ciesząca się dużym zainteresowaniem, i sprzedaż. Wprowadzony w 2016 r. na mocy ustawy o wstrzymaniu sprzedaży nieruchomości ZWRSP zakaz sprzedaży gruntów rolnych miał na celu zahamowanie silnej tendencji wzrostowej cen sprzedaży gruntów rolnych oraz przeciwdziałanie spekulacyjnemu wykupowaniu nieruchomości rolnych przez osoby, które nie zapewniały wykorzystania nabytej ziemi na cele rolnicze.

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa pełni też funkcje prorozwojowe – stanowi skuteczne zaplecze instytucjonalne do realizacji działań służących podniesieniu poziomu polskiego rolnictwa i poprawie jakości życia na obszarach wiejskich. Szczególnie ważny w aspekcie gospodarstw rolnych jest realizowany projekt „System Satelitarnego Monitorowania Upraw Rolnych” (S2MUR). Polega on na zaprojektowaniu, budowie i rozwoju platformy informatycznej wykorzystującej synergię danych satelitarnych, meteorologicznych, glebowych i statystycznych do monitorowania upraw.

Teledetekcja to narzędzie Rolnictwa 4.0. W kolejnej publikacji przybliżamy wskaźniki wykorzystywane do oceny i omawiamy zwiększający się zakres możliwości jej zastosowania. Należy podkreślić, że wśród rolników stosujących te technologie zdecydowana większość uważa, że ich wdrożenie było dla nich opłacalne.

Trendy światowe wskazują na wzrost inwestycji w sektorze technologii rolniczych, w tym w technologii rolnictwa inteligentnego i jego integralną część – rolnictwo precyzyjne. Polega ono na wspieraniu decyzji rolniczych w celu wykorzystania właściwej ilości środków produkcji we właściwym miejscu i czasie. W Planie Strategicznym dla WPR na lata 2023–2027 przedstawiono opis strategii rozwoju technologii cyfrowych w rolnictwie i na obszarach wiejskich oraz założenia stosowania tych technologii do poprawy skuteczności i efektywności interwencji.

Dzięki KOWR do polskich rolników trafia nie tylko ziemia rolna, ale również odmiany roślin i rasy zwierząt gospodarskich doskonalone w spółkach strategicznych, nad którymi KOWR sprawuje nadzór właścicielski. W numerze prezentujemy dokonania w hodowli konika polskiego, która od 40 lat jest prowadzona w Stadzie Ogierów w Sierakowie.

Na przestrzeni ostatnich 10 lat można zauważyć wyraźny wzrostowy trend uprawy winorośli w Polsce. Powierzchnia upraw zwiększyła się ponad sześciokrotnie. Piszemy o tej prężnie rozwijającej się w kraju działalności gospodarczej, mocno skoncentrowanej w układzie terytorialnym.

Publikujemy również informacje na temat sytuacji na rynku zbóż, mięsa, mleka i produktów mlecznych – strategicznych z punktu widzenia polskiej gospodarki żywnościowej.

Zapraszamy do lektury!

ZADANIA KOWR WYNIKAJĄCE Z REALIZACJI USTAWY O KSZTAŁTOWANIU USTROJU ROLNEGO

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa realizuje m.in. zadania określone w ustawie o kształtowaniu ustroju rolnego związane z: poprawą struktury obszarowej gospodarstw rolnych, przeciwdziałaniem nadmiernej koncentracji nieruchomości rolnych, zapewnieniem prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwach rolnych przez osoby o odpowiednich kwalifikacjach, wspieraniem rozwoju obszarów wiejskich, wdrażaniem i stosowaniem instrumentów wsparcia rolnictwa, aktywną polityką rolną państwa.

Nieruchomości rolne są niezbędnym środkiem produkcji, której celem i funkcją jest zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego w kraju, a to należy zaliczyć do podstawowych i elementarnych zobowiązań państwa wobec swoich obywateli. Grunty rolne są najważniejszym środkiem produkcji żywności i realizacji fundamentalnego obowiązku wyżywienia społeczeństwa.

Właściwości umożliwiające rolnicze wykorzystanie gruntów nie mają charakteru powszechnego, trwałego i niezmiennego. Postęp cywilizacyjny, procesy urbanizacyjne oraz zmiany klimatyczne powodują, że zasoby gruntów rolnych dość szybko maleją wskutek zmian ich przeznaczenia, degradacji właściwości produkcyjnych bądź całkowitej dewastacji środowiska. Z tych względów grunty rolne traktować należy jako niepomnażalne dobro publiczne i jako takie powinny być poddane szczególnym regulacjom prawnym. Prawna ochrona z reguły powinna być realizowana jako ochrona ilościowa mająca na celu utrzymanie istniejącego arealu gruntów rolnych i zapewnienie ich właściwego wykorzystania, oraz jako ochrona jakościowa, której celem jest niepogarszanie właściwości produkcyjnych gleb oraz przywracanie utraconych właściwości gruntom rolnym. Niewątpliwie zatem ochronny charakter mają także przepisy ustalające zasady i tryb obrotu nieruchomościami rolnymi. W związku z powyższym konieczne jest posiadanie odpowiednich przepisów prawnych,

które pozwolą na właściwą dystrybucję nieruchomości rolnych jako niepomnażalnego dobra publicznego.

Uregulowania objęte ustawą z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 2569, z późn. zm.) – zwaną dalej ukur – stanowią jeden z elementów polityki rolnej państwa prowadzonej m.in. w trosce o zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego obywateli oraz sprzyjanie rozwojowi obszarów wiejskich, w szczególności gospodarstw rodzinnych. Przepisy ukur, wraz z kolejnymi jej nowelizacjami, miały na celu wzmocnienie ochrony i rozwoju gospodarstw rodzinnych, zapewnienie właściwego zagospodarowania gruntów rolnych w Rzeczypospolitej Polskiej oraz wspieranie zrównoważonego rolnictwa prowadzonego w zgodzie z wymogami dobrej praktyki rolniczej i ochrony środowiska.

W myśl art. 23 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej gospodarstwa rodzinne stanowią podstawę ustroju rolnego państwa¹. Z kolei zgodnie z art. 5 ust. 1 ukur gospodarstwo rodzinne zostało prawnie zdefiniowane jako prowadzone przez rolnika indywidualnego gospodarstwo rolne, w którym łączna powierzchnia użytków rolnych jest nie większa niż 300 ha.

Na podstawie przepisów ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego KOWR mógł m.in. nabywać nieruchomości rolne na

3. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.).

ZADANIA KOWR OKREŚLONE W USTAWIE O KSZTAŁTOWANIU USTROJU ROLNEGO

Poprawa struktury obszarowej gospodarstw rolnych

Przeciwdziałanie nadmiernej koncentracji nieruchomości rolnych

Zapewnienie prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwach rolnych przez osoby o odpowiednich kwalifikacjach

Wspieranie rozwoju obszarów wiejskich

Wdrażanie i stosowanie instrumentów wsparcia rolnictwa oraz realizacja aktywnej polityki państwa

ryнку prywatnym. Nabyte nieruchomości weszły w skład Zasobu WRSP, a następnie były przeznaczane głównie na powiększanie przez miejscowych rolników indywidualnych ich gospodarstw rodzinnych.

Ustawa, dając prawne podstawy nabywania nieruchomości rolnych do Zasobu WRSP, spowodowała zwiększenie zakresu oddziaływania państwa na politykę rolną kraju. Przepisy ustawy umożliwiają m.in. wykorzystanie gruntów rolnych pochodzących z obrotu prywatnego do wspierania pozytywnych przemian strukturalnych w rolnictwie oraz wprowadzają mechanizmy wspomagające rozwój gospodarstw rodzinnych.

Ustawa z dnia 14 kwietnia 2016 r. o wstrzymaniu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 2022 r. poz. 507, z późn. zm.) m.in. wzmocniła ochronę ziemi rolniczej w Polsce przed jej spekulacyjnym wykupywaniem przez osoby krajowe i zagraniczne, które nie nabywały jej w celu wykorzystania na cele rolnicze, lecz jako inwestycję.

Obowiązujące wcześniej w tej materii przepisy prawne w żaden sposób nie przeciwdziałały spekulacyjnemu wykupywaniu nieruchomości rolnych i nie gwarantowały wykorzystania nabytych nieruchomości na cele rolnicze.

W celu wzmocnienia tej ochrony ww. ustawą znolizowano m.in. ustawę z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego. Ustawodawca wprowadził ograniczenie podmiotowe i przedmiotowe w zakresie nabywania nieruchomości rolnych. Poddano reglamentacji obrót nieruchomościami rolnymi na rynku prywatnym poprzez wprowadzenie podstawowej zasady, zgodnie z którą nabywcą nieruchomości rolnej może być wyłącznie rolnik indywidualny. Ustalono również górną normę obszarową odnośnie do użytków rolnych w gospodarstwie rodzinnym – łączna powierzchnia nieruchomości rolnych wchodzących w skład gospodarstwa rodzinnego nabywcy nie może przekraczać powierzchni 300 ha użytków rolnych.

Przewidziano wyjątki od ograniczeń. Co do zasady, nabywcami nieruchomości rolnej bez ograniczeń mogą być m.in.

osoby bliskie zbywcy, jednostki samorządu terytorialnego czy Skarb Państwa. Należy jednocześnie zaznaczyć, że poza podmiotami uprzywilejowanymi takimi jak osoby bliskie czy rolnicy indywidualni, każda osoba może nabyć nieruchomości rolne za zgodą Dyrektora Generalnego KOWR wyrażoną w drodze decyzji administracyjnej.

Istotną regulacją pozwalającą na interwencję na rynku nieruchomości rolnych jest przysługujące KOWR prawo pierwokupu i nabycia nieruchomości. W wypadku sprzedaży nieruchomości rolnej KOWR przysługuje prawo pierwokupu tej nieruchomości. Natomiast prawo nabycia nieruchomości rolnej przysługuje w wypadku, jeżeli nabycie danej nieruchomości rolnej następuje w wyniku:

- zawarcia umowy innej niż umowa sprzedaży lub
- jednostronnej czynności prawnej lub
- orzeczenia sądu albo organu administracji publicznej albo orzeczenia sądu lub organu
- egzekucyjnego wydanego na podstawie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym, lub innej czynności prawnej lub innego zdarzenia prawnego (w tym zasiedzenia, dziedziczenia oraz zapisu windykacyjnego, podziału, przekształcenia bądź łączenia spółek handlowych).

Powyższe uprawnienia (tj. prawo pierwokupu i prawo nabycia) polegają na tym, iż w wypadkach określonych w ustawie KOWR przysługuje prawo „wejścia” w miejsce nabywcy i nabycia nieruchomości na warunkach określonych (m.in. przez strony umowy) oraz za zapłatą, ustalonej przez strony, ceny. KOWR może skorzystać z prawa pierwokupu i prawa nabycia (tj. złożyć oświadczenie o nabyciu danej nieruchomości rolnej) w terminie miesiąca od otrzymania warunkowej umowy sprzedaży lub stosownego zawiadomienia.

Sprzedaż nieruchomości rolnych w Polsce i obrót tymi nieruchomościami jest w szczególnym zainteresowaniu państwa, wobec tego wprowadzone i zmieniane instrumenty kontroli rynku nieruchomości rolnych w kontekście kształtowania ustroju rolnego realizują założone cele, stanowiąc jeden z istotniejszych elementów polityki rolnej państwa prowadzonej m.in. w trosce o zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego obywateli oraz sprzyjanie rozwojowi obszarów wiejskich.

Równocześnie funkcjonują rozwiązania – zgodnie z którymi, np. w przypadku nabycia nieruchomości rolnej w wyniku zawarcia umowy innej niż umowa sprzedaży lub jednostronnej czynności prawnej, lub orzeczenia sądu albo organu egzekucyjnego, wydanego na podstawie przepisów o postępowaniu

egzekucyjnym, lub innego zdarzenia prawnego, w szczególności podziału, przekształcenia bądź łączenia spółek handlowych. Rozwiązanie to służy uściśleniu kontroli KOWR i rozszerzeniu jej zakresu nie tylko do sprzedaży nieruchomości rolnych, ale również do innych czynności prawnych i zdarzeń prawnych, które w konsekwencji mogą doprowadzić do zmiany osoby właściciela nieruchomości rolnej.

Znowelizowane przepisy przyznały KOWR prawo pierwokupu i prawo nabycia akcji i udziałów w spółkach prawa handlowego, które są właścicielami nieruchomości rolnych o powierzchni co najmniej 5 ha, w przypadku ich sprzedaży. Nie dotyczy to spółek notowanych na giełdzie.

Należy zwrócić uwagę, że po wprowadzeniu przez Polskę przepisów o ochronie gruntów rolnych będących w posiadaniu spółek prawa handlowego inne kraje UE (Francja, Niemcy) oceniły pozytywnie konieczność stosowania tych przepisów i wprowadziły w swoich krajach podobne rozwiązania.

Rolnictwo w Polsce jest zróżnicowane i charakteryzuje się dużą liczbą gospodarstw rolnych. Od 2010 r. obserwowany jest stały spadek liczby gospodarstw rolnych. W 2020 r. było ich w kraju ogółem 1317 tys. (w tym 1310 tys. gospodarstw indywidualnych) wobec 1509 tys. w 2010 r. (w tym 1505 tys. gospodarstw indywidualnych), tj. 192 tys. gospodarstw (o 13%) mniej niż w 2010 r. Natomiast przeciętna powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym zwiększyła się w 2020 r. do ponad 11 ha wobec niespełna 10 ha w 2010 r., co wskazuje na rosnącą koncentrację krajowych gospodarstw rolnych i sukcesywnie zachodzące zmiany strukturalne.

Powyższy trend jest kluczowy dla utrzymania i wzmocnienia konkurencyjności krajowego rolnictwa oraz pełnego wykorzystania efektu dużej skali. Zwłaszcza że, na tle pozostałych krajów UE polskie gospodarstwa należą do jednych z najmniejszych i konkurują głównie relatywnie niskimi kosztami produkcji. Spadek liczby gospodarstw rolnych, ale wzrost ich powierzchni jest pożądanym kierunkiem zmian strukturalnych, który pozwoli na dalszy rozwój krajowego rolnictwa i umocnienie jego pozycji konkurencyjnej w UE.

Należy również podkreślić, że liczba gospodarstw rolnych i powierzchnia gruntów w gospodarstwach rolnych w Polsce jest mocno zróżnicowana regionalnie. Najwięcej gospodarstw rolnych zarejestrowanych w 2020 r. znajdowało się w województwie mazowieckim (208 tys.), lubelskim (161 tys.) i małopolskim (127 tys.), a najmniej w województwie zachodniopomorskim (29 tys.), opolskim (25 tys.) i lubuskim (20 tys.). Natomiast przeciętna powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym w podziale na

województwa wynosiła od niespełna 5 ha w województwie małopolskim i podkarpackim do ponad 20 ha w województwie lubuskim oraz warmińsko-mazurskim. Zdecydowanie największą powierzchnią gruntów rolnych dysponują gospodarstwa rolne zlokalizowane w województwie zachodniopomorskim i wynosi ona blisko 32 ha. Jest to poziom zbliżony do przeciętnej powierzchni gospodarstwa rolnego w Holandii, Irlandii czy Belgii.

W latach 2015–2022 największy wzrost średniej powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwach w Polsce odnotowano w woj. zachodniopomorskim (o 2,8 ha), a następnie w: lubuskim (o 2,1 ha), dolnośląskim (o 1,8 ha) i kujawsko-pomorskim (o 1,6 ha). Najmniejszy wzrost miał miejsce w woj. małopolskim (o 0,3 ha) oraz mazowieckim i podkarpackim (o 0,4 ha). W okresie 7 lat (2015–2022) największy procentowy wzrost powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym odnotowano w woj. śląskim (o 13,9%), a następnie dolnośląskim (o 11%), kujawsko-pomorskim (o 10,5%) i lubuskim (o 10%). Najmniejszy w woj. warmińsko-mazurskim (o 3,8%), mazowieckim (o 4,5%) i podlaskim (o 5%).

Regionalny wzrost średniej powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwach rolnych w Polsce również koreluje z wykonywaniem przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa prawa pierwokupu oraz prawa nabycia nieruchomości rolnych w ramach m.in. ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego. Największą powierzchnię wynikającą z oświadczeń/aktów notarialnych KOWR w ramach prawa pierwokupu, odkupu i nabycia nieruchomości rolnych w zakresie ukur od 1 września 2017 r. do 31 grudnia 2022 r. odnotowano w woj.: warmińsko-mazurskim (4 370 ha; 36,5% ogółu), a następnie pomorskim (1 591 ha; 13,3%), wielkopolskim (1 128 ha; 9,5%) i dolnośląskim (924 ha; 7,7%).

Na podstawie przepisów ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego KOWR może m.in. nabywać nieruchomości rolne na

rynku prywatnym. Nabyte nieruchomości wchodziły w skład Zasobu WRSP, a następnie są przeznaczane głównie na powiększanie przez miejscowych rolników indywidualnych ich gospodarstw rodzinnych.

Przedmiotowa ustawa, dając prawne podstawy nabywania nieruchomości rolnych do Zasobu WRSP, spowodowała zwiększenie zakresu oddziaływania państwa na politykę rolną kraju. Przepisy ustawy umożliwiają m.in. wykorzystanie gruntów rolnych pochodzących z obrotu prywatnego do wspierania pozytywnych przemian strukturalnych w rolnictwie oraz wprowadzają mechanizmy wspomagające rozwój gospodarstw rodzinnych.

Korzystanie przez KOWR z przysługujących mu uprawnień, wykonywanie nałożonych obowiązków oraz możliwości wynikających z przepisów ukur – skutkujące nabyciem przez KOWR konkretnych nieruchomości rolnych oraz udziałów/akcji w spółkach kapitałowych – stanowi element realizacji założeń i celów ustawowych będących elementem polityki rolnej państwa. Ponadto ma także pośrednie oddziaływanie pokazujące, że nie są to tylko teoretycznie, ale faktycznie używane instrumenty interwencji państwa na rynku nieruchomości rolnych).

Należy podkreślić, że sprzedaż nieruchomości rolnych w Polsce i obrót tymi nieruchomościami jest reglamentowany, wobec tego wprowadzone i zmieniane instrumenty kontroli rynku nieruchomości rolnych (zarówno zawarte w ukur, jak i ugnrSP) w kontekście kształtowania ustroju rolnego spełniają swoje cele, stanowiąc jeden z istotniejszych elementów polityki rolnej państwa prowadzonej m.in. w trosce o zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego obywateli oraz sprzyjanie rozwojowi obszarów wiejskich.

Materiał opracował
Departament Kształtowania Ustroju Rolnego KOWR

GOSPODAROWANIE ZASOBEM WŁASNOŚCI ROLNEJ SKARBU PAŃSTWA

Głównym obszarem działania Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa jest gospodarowanie państwowymi gruntami o powierzchni 1,34 mln ha wchodzącymi w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa.

Obrót nieruchomości Zasobu WRSP reguluje ustawa z 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (Dz. U. 2022.2329 t.j. – dalej ugnrSP), jak również ustawa z dnia 14 kwietnia 2016 roku o wstrzymaniu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U.2022.507 t.j.) oraz rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 30 kwietnia 2012 r. w sprawie szczegółowego trybu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa i ich części składowych, warunków obniżenia ceny sprzedaży nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków oraz stawek szacunkowych gruntów (Dz.U.2021.2092 t.j.).

KRAJOWY OŚRODEK GOSPODARUJE MIENIEM ZASOBU WRSP W SZCZEGÓLNOŚCI POPRZEC:

- dzierżawę i sprzedaż nieruchomości lub ich części składowych,
- oddanie nieruchomości w trwały zarząd,
- nieodpłatne przekazanie nieruchomości na rzecz gmin celem realizacji zadań własnych,
- wnoszenie nieruchomości Zasobu WRSP do spółki prawa handlowego, wyposażanie fundacji lub organizacji pożytku publicznego (OPP) w nieruchomości Zasobu,
- zamianę lub wymiany nieruchomości, sprzedaż domów, lokali,
- przekazanie nieruchomości na realizację programów rządowych Krajowego Zasobu Nieruchomości (KZN) i Centralnego Portu Komunikacyjnego (CPK).

Ustawowe ograniczenia w rozdysponowaniu nieruchomości Zasobu sprawiły, że podstawową formą zagospodarowania gruntów Zasobu WRSP jest ich dzierżawa. Według stanu na 30 września 2023 roku na 1,34 mln ha nieruchomości Zasobu WRSP 1,07 mln było w dzierżawie, natomiast ok. 161,3 tys. ha było do rozdysponowania.

Rozdysponowanie nieruchomości Zasobu WRSP zarówno poprzez dzierżawę, jak i sprzedaż odbywa się w trybie pu-

blicznych przetargów ustnych bądź ofert pisemnych. Przetargi mogą być prowadzone w formule przetargów nieograniczonych oraz przetargów ograniczonych głównie kierowanych do rolników indywidualnych chcących powiększyć gospodarstwa rodzinne. Nieruchomości atrakcyjne inwestycyjnie, np. działki pod inwestycje mieszkaniowe, usługowe, handlowe, sprzedawane są przez KOWR w przetargach nieograniczonych licytacyjnych. Sprzedaż nieruchomości Zasobu WRSP może odbywać się w trybie bezprzetargowym, tj. na rzecz dotychczasowego dzierżawcy lub jeżeli może poprawić warunki zagospodarowania nieruchomości przyległej, stanowiącej własność osoby chcącej nabyć tę nieruchomość lub jej część, o ile nieruchomość ta nie może być zagospodarowana samodzielnie.

Rozpatrywanie wniosków o przedłużanie umów dzierżawy oraz samo ich przedłużanie to proces ciągły realizowany przez KOWR. Zgodnie z art. 39 ust. 2 pkt 1 ugnrSP Krajowy Ośrodek może przedłużyć umowę dzierżawy nieruchomości na nowych warunkach uzgodnionych z dzierżawcą, z tym że czynsz nie może być niższy od dotychczasowego.

KOWR realizuje założenia polityki społeczno-gospodarczej państwa, zwłaszcza na rzecz wsi, rolnictwa i gospodarki żywnościowej, poprzez tworzenie i poprawę struktury obszarowej gospodarstw rodzinnych, tworzenie warunków sprzyjających racjonalnemu wykorzystaniu potencjału produkcyjnego Zasobu WRSP, restrukturyzacji i prywatyzacji mienia Skarbu Państwa użytkowanego na cele rolnicze oraz rozwojowi obszarów wiejskich.

Wniosek dzierżawcy o przedłużenie umowy stanowi dla KOWR informację, że jest on zainteresowany dalszym dzierżawieniem nieruchomości. Nie oznacza to jednak, że KOWR automatycznie przedłuży umowę w każdym przypadku, nie rozpatrzywszy innych aspektów wiążących się z wykonywaniem danej umowy dzierżawy. Jeżeli dzierżawca wywiązuje się z zobowiązań wyni-

kających z umowy i nie ma przeszkód formalnoprawnych do jej wydłużenia – wniosek dzierżawcy rozpatrywany jest zgodnie z obowiązującą w tym zakresie procedurą.

WARUNKIEM PRZEDŁUŻENIA UMOWY DZIERŻAWY JEST W SZCZEGÓLNOŚCI:

- złożenie przez dzierżawcę oświadczenia o zamiarze dalszego dzierżawienia nieruchomości, najpóźniej na 3 miesiące, przed zakończeniem umowy dzierżawy,
- prawidłowość wywiązywania się dzierżawcy z zobowiązań wynikających z umowy dzierżawy (w tym prowadzenia przez dzierżawcę racjonalnej gospodarki rolnej na dzierżawionej nieruchomości),
- wywiązywanie się dzierżawcy z zobowiązań finansowych zarówno wobec KOWR, jak i z innych zobowiązań związanych z przedmiotem dzierżawy,
- wiarygodność finansowa dzierżawcy,
- zabezpieczenie należności KOWR.

Zgodnie jednak z zasadami stosowanymi w KOWR umowy dzierżawy, których termin wygaśnięcia jest dłuższy niż 24 miesiące, nie są przedłużane. Zasada ta nie dotyczy przypadków uzasadnionych względami gospodarczymi lub uczestnictwem w programach pomocowych.

Rozpatrując wniosek dzierżawcy o przedłużenie umowy, KOWR dokonuje szerokiej analizy wszystkich aspektów związanych z kontynuowaniem danej umowy, zarówno dotyczących aktualnej sytuacji dzierżawcy (m.in. profil prowadzonej produkcji rolniczej, udział w programach finansowanych albo współfinansowanych ze środków pomocowych, poziom zatrudnienia, nakłady poniesione w ramach prowadzonej działalności rolniczej, dbałość o przedmiot dzierżawy, w tym o część zabudowaną), jak i ewentualnego zapotrzebowania na grunty zgłaszanego przez rolników indywidualnych z terenu położenia dzierżawionej nieruchomości, czy też oceny wysokości czynszu, wiarygodność dzierżawcy i sposób zabezpieczenia należności KOWR. Każda więc umowa podlega odrębnej analizie, w szczególności pod względem zasadności jej kontynuowania w dotychczasowym lub zmienionym kształcie.

Obecnie obowiązujące zasady dotyczące okresu, na jaki umowa może być wydłużona, zawarte w Zarządzeniu Dyrektora Generalnego KOWR nr 104/2023/Z z 30 listopada 2023 r., dopuszczają możliwość wydłużania umów dzierżaw na okres:

- **od 5 lat do 20 lat** – jeżeli dzierżawcą nieruchomości jest osoba prowadząca gospodarstwo rodzinne w rozumieniu przepisów o kształtowaniu ustroju rolnego, albo osoba która nie ukończyła 41 lat, jeśli nie spełnia wyłącznie wymogu dotyczącego 5-letniego osobistego prowadzenia gospodarstwa rolnego lub okresu zamieszkiwania,

- **od 5 lat do 8 lat** – jeżeli dzierżawcą nieruchomości nie jest osoba prowadząca gospodarstwo rodzinne w rozumieniu przepisów o kształtowaniu ustroju rolnego.

Jeżeli dzierżawca nie wywiązuje się z zobowiązań wynikających z umowy i są przeszkody formalnoprawne do jej wydłużenia, np. dzierżawca nie złożył oświadczenia odnośnie do propozycji wyłączenia części dzierżawionej nieruchomości w ramach 30% powierzchni użytków rolnych, wskazanej w zawiadomieniu wysłanym dzierżawcy zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa oraz o zmianie innych ustaw (Dz.U.2011.233.1382) – Oddziały Terenowe KOWR będą opracowywały program wtórnej restrukturyzacji obecnie dzierżawionej nieruchomości, z uwzględnieniem jej potencjału oraz możliwości powiększenia gospodarstw rodzinnych.

Dzierżawą i sprzedażą nieruchomości Zasobu WRSP zajmują się Oddziały Terenowe KOWR, właściwe ze względu na położenie nieruchomości (<https://www.gov.pl/web/kowr/adresy-oddzialow-terenowych-i-filii>).

Na stronie internetowej eRolnik, w zakładce – Działki Zasobu WRSP, znajduje się kompletna lista nieruchomości, którymi gospodaruje Krajowy Ośrodek. Udostępnione są tam podstawowe dane o nieruchomościach dot. m.in. ich położenia, powierzchni czy aktualnej formy zagospodarowania. Istnieje również możliwość bezpośredniego przekierowania do platformy mapowej geoportal w celu wizualizacji położenia nieruchomości na mapie.

Podsumowując okres działalności na Zasobie WRSP w latach 2017–2023 (do 30 września 2023 r.), KOWR na podstawie ugnrSP:

- przeprowadził 213 tys. przetargów, z tego 170,8 tys. przetargów na sprzedaż i 42,2 tys. przetargów na dzierżawę,
- wydzierżawił 278 tys. ha gruntów rolnych, zawierając 29,7 tys. umów dzierżawy,
- przedłużył 37,9 tys. umów dzierżawy o powierzchni 739 tys. ha,
- sprzedał 30,5 tys. ha, w tym 23 tys. ha gruntów rolnych, zawierając ponad 23 tys. umów sprzedaży gruntów rolnych.

Na koniec września 2023 r. KOWR obsługiwał ponad 85 tys. umów nietrwałego rozdysonowania, w tym 69 tys. trwających umów dzierżawy obejmujących 1071 tys. ha (osoby fizyczne dzierżawiły 65% powierzchni, zaś udział osób fizycznych w liczbie umów wynosił 97%). Liczba działek nierozdysonowanych zmniejszyła się w tym okresie o 16%, tj. o ponad 68,4 tys., najwięcej w grupie obszarowej 0,1–0,5 ha oraz do 0,1 ha.

Materiał opracował
Departament Gospodarowania Zasobem KOWR

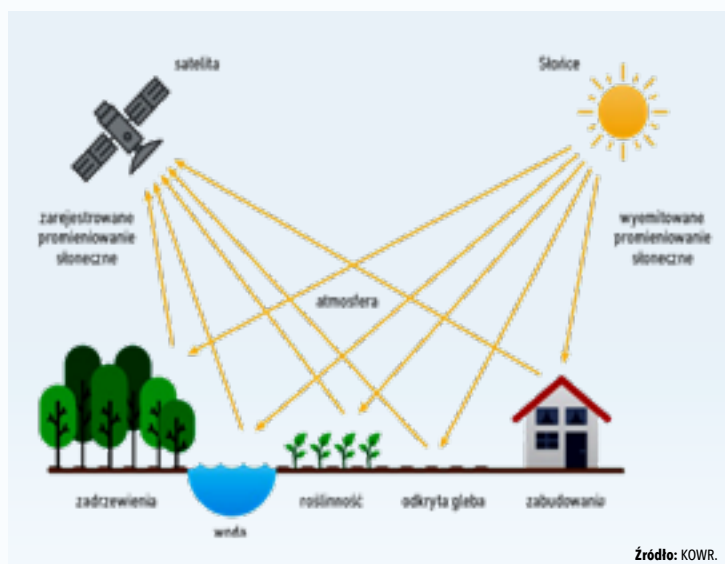
SATELITARNE MONITOROWANIE UPRAW ROLNYCH W POLSCE STAN PRAC W ZAKRESIE BUDOWY SYSTEMU IT

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa jako podmiot administrujący Zasobem Własności Rolnej Skarbu Państwa (obejmującym obszar ok. 1,4 mln ha) dostrzegł szansę związaną z możliwością cyfryzacji polskiego rolnictwa i postanowił zastosować teledetekcję satelitarną do monitorowania upraw rolnych. Prace w zakresie budowy nowoczesnego systemu IT zostały rozpoczęte w 2021 r. i są kontynuowane w ramach projektu pn. „System Satelitarnego Monitorowania Upraw Rolnych (S2MUR)”. Docelowy system będzie oparty m.in. na technologii satelitarnej oraz sztucznej inteligencji i oferował będzie precyzyjne i skuteczne narzędzia monitorowania upraw rolnych.

Współczesne technologie satelitarne znajdują coraz więcej zastosowań w wielu dziedzinach działalności człowieka, w tym również w rolnictwie. Z roku na rok zyskują na popularności rozwiązania z zakresu Rolnictwa 4.0, a polscy rolnicy coraz częściej otwierają się na innowacje i wszelkie

działania optymalizujące produkcję rolną. Technologie satelitarne w coraz większym stopniu wspierają człowieka w walce ze skutkami negatywnych zjawisk atmosferycznych takich jak susza, która wg wyliczeń Państwowego Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - PIB może generować straty w rolnictwie o wartości rzędu 4-6,5 mld zł rocznie. Dane satelitarne dostarczają szeregu cennych informacji nt. pokrycia terenu oraz stanu roślinności i gleby na potrzeby różnych procesów decyzyjnych na poziomie pojedynczych gospodarstw, jak i kraju.

System Satelitarnego Monitorowania Upraw Rolnych

CELE I KORZYŚCI BUDOWY SYSTEMU

Celem budowy przez KOWR systemu satelitarnego monitorowania upraw rolnych jest zapewnienie rolnikom oraz administracji publicznej możliwości całorocznego i ciągłego monitorowania sytuacji na polach uprawowych na terenie całego kraju, w tym także na działkach wchodzących w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa (ZWRSP). System S2MUR będzie zatem wspierał swoich użytkowników w podejmowaniu decyzji dot. uprawy i przeciwdziałaniu zagrożeniom, które potencjalnie mogą stanowić niebezpieczeństwo. Najbardziej niszczycielskim

ZAŁOŻENIA I GŁÓWNE FUNKcjONALNOŚCI SYSTEMU

System S2MUR ma funkcjonować jako automatyczny system przetwarzania i analizy danych, w szczególności satelitarnych, meteorologicznych, glebowych i in-situ (agrotechnicznych) oraz udostępniania wyników tych analiz w postaci raportów, map itp. Na potrzeby analizy danych i generowania wyników zostaną opracowane modele uczenia maszynowego oraz modele eksperckie/fizyczne.

System znajdzie zastosowanie w różnych obszarach rolnictwa – tj. od prognozowania niekorzystnych zjawisk atmosferycznych, określania warunków wzrostu upraw, określenia stanu (ocena kondycji) upraw, aż po szacowanie wysokości plonów i strat w uprawach.

Zakłada się, że system S2MUR będzie udostępniał informacje w odniesieniu do poniższych upraw i zjawisk atmosferycznych

UPRAWY	ZJAWISKA ATMOSFERYCZNE
<ul style="list-style-type: none"> • buraki cukrowe • jęczmień jary • jęczmień ozimy • kukurydza • owies • pszenica ozima • pszenżyto ozime • rzepak • rzepak ozimy • ziemniaki • żyto ozime 	<ul style="list-style-type: none"> • negatywne skutki przezimowania • przymrozki wiosenne • deszcze nawałne • grad • susza

w skali kraju z nich jest susza, natomiast inne zjawiska (np. deszcze nawałne, trąby powietrzne, ulewy czy gradobicia) mimo relatywnie rzadszego występowania są w stanie siał spustoszenie na polach rolników w całej Polsce.

Udostępniane przez system S2MUR dane i informacje pozwolą na zwiększenie efektywności produkcji rolniczej, minimalizację ryzyka strat, optymalizację zużycia np. nawozów, co zwiększy konkurencyjność polskich produktów rolnych na rynku krajowym i międzynarodowym.

Zautomatyzowanie procesu analizy danych z jednoczesnym zastosowaniem obrazów satelitarnych pozwoli na dokładniejsze niż do tej pory szacowanie strat wywołanych przez nasilające się zmiany klimatyczne. Jednocześnie poprzez integrację szerokiego zakresu danych informacja wytworzona przez system będzie bardziej obiektywna niż obecnie. Rozwiąże to istniejący już od jakiegoś czasu problem wiarygodności obecnego systemu określania wysokości strat w plonach.

W kontekście administrowania gruntami ZWRSP system S2MUR zapewni wsparcie np. w ocenie wniosków w sprawie obniżenia wartości dzierżawy na skutek strat w uprawach (gradobicia, wymoknięcia itd.), pomoc dla spółek rolnych w ocenie stanu zasiewów oraz oszacowywania wielkości plonów czy określenie stopnia zniszczeń dokonanych przez zjawiska pogodowe.

W ramach budowy systemu S2MUR przewidziane jest uruchomienie 7 e-usług, które umożliwią rolnikom i producentom rolnym, w tym dzierżawcom działek ZWRSP, pozyskanie informacji o ich działkach rolnych. Planowane jest również uruchomienie 50 usług sieciowych API (ang. Application Programming Interface) w celu udostępniania różnego rodzaju specjalistycznych danych – w szczególności na potrzeby administracji publicznej. Działania te pozwolą nie tylko usprawnić komunikację pomiędzy instytucjami i obywatelami, ale również wpłyną na poprawę efektywności realizowanych działań.

STAN PRAC PROJEKTOWYCH

Prace związane z budową systemu S2MUR zostały podzielone na kilka etapów. Pierwsze z nich polegały na wyłonieniu w drodze zamówień publicznych doradców – prawnego (grudzień 2020 r.) i technicznego (listopad 2021 r.) oraz opracowaniu niezbędnej dokumentacji na potrzeby pozyskania danych źródłowych i budowy systemu IT.

KOWR w ramach pozyskania danych źródłowych nawiązał współpracę z następującymi podmiotami:

- Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – PIB – zawarto porozumienie na udostępnienie danych meteorologicznych;
- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa – otrzymano dostęp do danych Geoportalu ARiMR;
- Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych – zawarto porozumienie na udostępnienie danych;
- Marszałkowie Województw – pozyskano mapy glebo-wo-rolnicze dla terenu całego kraju;
- Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – PIB – podpisano list intencyjny ws. współpracy przy realizacji projektu S2MUR;
- spółki produkcji roślinnej i zwierzęcej nadzorowane przez KOWR – pozyskano dane in-situ w zakresie agrotechniki.

Dodatkowo KOWR przeprowadził w 2022 r. postępowanie przetargowe na dostawę wysokorozdzielczych scen satelitarnych, w wyniku którego zawarł z SatRev S.A. oraz Pro-Gea 4D Sp. z o.o. umowy o łącznej wartości 41,62 mln zł.

W ramach przygotowań do budowy systemu KOWR także w 2022 r. przeprowadził wstępne konsultacje rynkowe, w których wzięło udział 13 podmiotów z kraju i zagranicy. Efektem przeprowadzonych konsultacji było opracowanie dokumentacji przetargowej na potrzeby przyszłego postępowania na „Zaprojektowanie i budowę Systemu S2MUR”.

Prace związane z budową systemu satelitarnego monitorowania upraw rolnych podzielono na poniższe zadania:

LP.	ZADANIE	TERMIN REALIZACJI
1.	Organizacja zadania. Opracowanie koncepcji budowy i wdrożenia systemu S2MUR	I kw. 2024 r.
2.	Pozyskanie, analiza i harmonizacja danych źródłowych	IV kw. 2026 r.
3.	Dostawa infrastruktury technicznej	II kw. 2026 r.
4.	Opracowanie dokumentacji analitycznej i technicznej. Analiza przedwdrożeniowa. Opracowanie i doskonalenie modeli matematycznych. Zaprojektowanie i budowa systemu S2MUR	IV kw. 2026 r.
5.	Testowanie systemu S2MUR. Opracowanie dokumentacji powykonawczej. Wdrożenie systemu S2MUR	IV kw. 2026 r.

W pierwszej połowie 2023 r. trwały natomiast intensywne rozmowy pomiędzy KOWR a Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz IUNG-PIB w sprawie formuły i zakresu budowy systemu S2MUR.

W wyniku powyższego 30 lipca 2023 r. Prezes Rady Ministrów w drodze decyzji wskazał KOWR jako zleceniodawcę, IUNG-PIB jako zleceniobiorcę zadania pn. „Zaprojektowanie i wykonanie Systemu Satelitarnego Monitorowania Upraw Rolnych”. Wartość prac wyceniono maksymalnie na 138 mln zł z terminem ich realizacji do 31 grudnia 2026 r. W myśl tej decyzji KOWR pozostaje jednostką odpowiedzialną za całość projektu S2MUR, zaś IUNG-PIB staje się wykonawcą systemu IT. W konsekwencji decyzji Prezesa Rady Ministrów i późniejszych ustaleń, KOWR zawarł z IUNG-PIB 8 grudnia 2023 r. umowę określającą szczegółowe zasady finansowania ww. zadania oraz wzajemne rozliczenia.

Budowa Systemu Satelitarnego Monitorowania Upraw Rolnych w Polsce stanowi krok ku zrównoważonemu, efektywnemu i nowoczesnemu rolnictwu. Zapewni w skali kraju precyzyjne technologie monitorowania, dostosowane do unikalnych potrzeb gospodarstw rolnych. Korzyści płynące z systemu S2MUR są obiecujące, a jego produkty i usługi przyczynią się do poprawy wydajności produkcji rolnej w Polsce. System dedykowany jest rolnikom i administracji publicznej oraz ma na celu wsparcie w osiąganiu zrównoważonego rozwoju, optymalnej produkcji żywności i zapewnieniu bezpieczeństwa żywnościowego.

Materiał przygotował zespół Departamentu Innowacji KOWR: Marcin Leończyk, Jan Walczak.

TELEDETEKCJA – TECHNIKA ROLNICTWA 4.0

Teledetekcja jest technologią, która pozwala na ocenę obiektów rolniczych takich jak rośliny uprawne lub gleba w sposób zdalny. Wykorzystuje ona czujniki optyczne, które rejestrują fale elektromagnetyczne o zróżnicowanej długości (światła widzialnego i podczerwieni). Najczęściej są to obrazy w postaci zdjęć cyfrowych.

Na wielu obszarach rolnych, nawet tych o niewielkiej powierzchni, występują różnice we właściwościach gleb. Powoduje to trudności w uprawie roślin i nie w pełni wykorzystanie potencjału plonotwórczego gleby przy optymalnych parametrach agrotechnicznych. Jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy jest stosowanie jednolitych parametrów uprawy oraz nawożenia roślin na całej powierzchni pola. Ma to swoje konsekwencje zarówno ekonomiczne, wynikające z niewykorzystania potencjału plonotwórczego pola oraz środowiskowe, poprzez stosowanie zbyt dużych dawek nawożenia w miejscach o niskim urodzaju. Zróżnicowanie wykorzystania środków produkcji oraz rodzajów i parametrów zabiegów agrotechnicznych w obrębie pojedynczego pola jest jednym z najważniejszych aspektów rolnictwa precyzyjnego w produkcji roślinnej. W tym celu należy zebrać szereg danych a jednym z ich źródeł mogą być pozyskane zdalnie – teledetekcyjne.

Teledetekcja wykorzystuje czujniki optyczne, które rejestrują fale elektromagnetyczne o zróżnicowanej długości (światła widzialnego i podczerwieni). Najczęściej są to obrazy w postaci zdjęć cyfrowych. Dane te są zbierane przez różne obiekty latające. Mogą to być bezzałogowe systemy latające – drony, które wykonują zdjęcia z pułapu do 150 m, poprzez małe samoloty poruszające się na wysokości do 3 km, aż po sztuczne satelity Ziemi, które krążą na orbitach oddalonych o 200 km lub więcej, okrążając ją w ciągu około 90 min. Dla rolnictwa precyzyjnego mają zastosowanie zdjęcia, których rozdzielczość jest poniżej 1 m lub od 1 do 10 m. Mniej dokładne mają jedynie wartość pokazową.

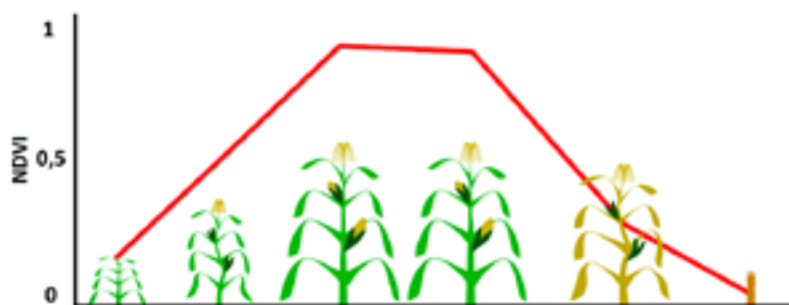
Światło słoneczne padające na rośliny lub glebę może być przez nie pochłonięte lub odbite. W zakresie światła widzialnego ilość i rodzaj światła odbitego określa barwę obiektu. Ponadto przedmioty emitują promieniowanie ciepłe

w temperaturze wyższej od zera bezwzględnego. Teledetekcja wykorzystuje te zjawiska, co jest odpowiednio związane z zawartością barwników w roślinach (np. chlorofilu) oraz zawartością wody w roślinach i strukturą ich komórek. Mogą one być wykorzystane np. do oceny uprawy pod kątem ilości biomasy lub jej stanu, pokrycia terenu przez roślinność, fazy rozwojowej – dojrzałości, uwilgotnienia gleby i właściwości jej powierzchni. Do oceny wykorzystuje się wskaźniki nazywane np. wskaźnikiem roślinności, indeksem wegetacji, wskaźnikiem zazielenienia itp.

Najbardziej znanym jest znormalizowany wskaźnik roślinności NDVI (ang. Normalized Difference Vegetation Index). Oparty jest on na intensywności odbicia światła czerwonego (RED), która związana jest z zawartością chlorofilu i innych pigmentów oraz promieniowania w bliskiej podczerwieni (NIR), odpowiadającej za wigor i uwodnienie roślin. Wskaźnik ten jest obliczany według poniższego wzoru:

$$NDVI = \frac{NIR - RED}{NIR + RED}$$

Faza rozwoju roślin

Źródło: Polska Agencja Kosmiczna.

Wskaźnik NDVI przyjmuje wartości w zakresie od -1 do 1; dla odkrytej gleby wynosi około 0, a dla lustra wody około -1. Wartości wskaźnika NDVI z zakresu od 0,2 do 0,4 są charakterystyczne dla obszarów pokrytych roślinnością będącą w początkowej fazie rozwoju. Dla roślin zdrowych o bujnej roślinności wskaźnik ten wynosi powyżej 0,6 i wzrasta wraz z rozwojem roślin.

WARTOŚĆ NDVI	-0,1 – 0	0 – 0,3	0,3 – 0,6	0,6 – 1
KONDYCJA ROŚLIN	Roślinność sucha	Słaba kondycja	Średnia kondycja	Dobra kondycja
				

Źródło: Polska Agencja Kosmiczna.

Wraz ze wzrastającymi możliwościami pozyskania danych teledetekcyjnych, które wynikają z rozwoju platform wyposażonych w nowe czujniki, opracowywane są coraz nowsze wskaźniki. Mają one na celu zwiększenia spektrum analiz upraw rolniczych. Część z nich stanowią wskaźniki, które są modyfikacją NDVI, np. GNDVI (ang. Green Normalized Difference Vegetation Index), w którym zastąpiono ilość światła odbitego czerwonego zielonym, i jest stosowany do oznaczania poboru azotu i wody przez rośliny.

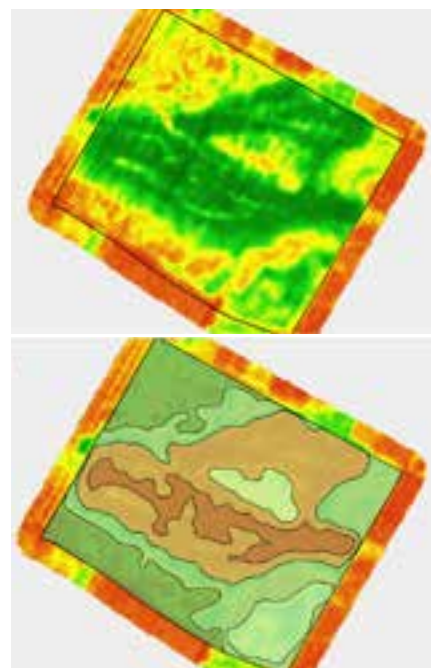
Innym przykładem może być wskaźnik NDWI (ang. Normalized Difference Water Index), który może służyć do monitorowania suszy. Oparty jest on na intensywności odbicia promieniowania w bliskiej podczerwieni (NIR, 865 nm) i podczerwieni (SWIR, 2190 nm), która informuje o stanie zawartości wody. Wskaźnik ten jest obliczany według poniższego wzoru:

$$NDWI = \frac{NIR - SWIR}{NIR + SWIR}$$

Intensywność suszy wyznaczyć można na podstawie wartości progowych wskaźnika NDWI przedstawionych w poniższej tabeli.

WARTOŚĆ WSKAŹNIKA NDWI	KLASA STANU SUSZY
> 0,4	Brak suszy
0,3 – 0,4	Lekko sucho
0,2 – 0,3	Umiarkowanie sucho
0,0 – 0,2	Bardzo sucho
< 0	Ekstremalnie sucho

Na podstawie zdjęć z wyznaczonymi zmiennościami przestrzennymi lub przestrzenno-czasowymi i wskaźnika roślinności np. NDVI można wygenerować mapę nawożenia azotowego o zmiennej dawce. Zazwyczaj należy podać minimalną i maksymalną dawkę nawozu, a aplikacje automatycznie przydzielają wartości pośrednie dla poszczególnych stref nawożenia. Dysponowanie takimi mapami przestrzennymi pozwala także na zaplanowanie badań glebowych poprzez podzielenie pola na obszary, z których pobierane są próby. Wprowadzane są modyfikacje do geometrycznego podziału działki pola, które są oparte o historyczne zróżnicowanie upraw. Pliki ze strefami można wyeksportować do formatów kompatybilnych z odbiornikami GPS stosowanymi przez firmy pobierające próby. Po otrzymaniu wyników, można stworzyć mapy aplikacyjne dla nawozów zawierających pozostałe składniki mineralne. Zazwyczaj istnieje możliwość wyeksportowania plików zabiegów precyzyjnych do zastosowania w polu, w postaci formatów kompatybilnych z terminalami rozsiewaczy lub opryskiwaczy czołowych producentów maszyn rolniczych.

Źródło: SatAgro.

Zakres możliwości wykorzystania teledetekcji w rolnictwie ciągle się zwiększa. Spowodowane jest to większą dostępnością do zdjęć, zwłaszcza satelitarnych (niektóre są dostępne bezpłatnie) i większą liczbą podmiotów oferujących tego typu usługi w coraz bardziej przystępnych cenach. Jednocześnie wśród rolników stosujących technologie z obszaru Rolnictwa 4.0 zdecydowana większość uważa, że ich wdrożenie było dla nich opłacalne.

Dr inż. Adam Świętochowski
Instytut Inżynierii Mechanicznej
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

ROLNICTWO PRECYZYJNE W PLANIE STRATEGICZNYM WPR NA LATA 2023–2027

Trendy światowe wskazują na wzrost inwestycji w sektorze technologii rolniczych, w tym w technologii rolnictwa inteligentnego (Smart Farming) i jego integralną część – rolnictwo precyzyjne. Rolnictwo precyzyjne polega na wspieraniu decyzji rolniczych w celu wykorzystania właściwej ilości środków produkcji we właściwym miejscu i czasie. W Planie Strategicznym dla WPR na lata 2023–2027 przedstawiono opis strategii rozwoju technologii cyfrowych w rolnictwie i na obszarach wiejskich oraz założenia stosowania tych technologii do poprawy skuteczności i efektywności interwencji.

Na potrzeby artykułu przyjęto¹, że rolnictwo precyzyjne jest związane z zarządzaniem danymi, które są gromadzone, wykorzystywane dla konkretnego pola. Można to następnie wykorzystać do dostosowania nakładów do specyficznych cech siedliska, aby zoptymalizować wykorzystanie paliwa i środków produkcji (oraz zmniejszyć straty, które w przeciwnym razie spowodowałyby zanieczyszczenie). Opiera się na licznych technologiach i infrastrukturze, takich jak systemy gromadzenia danych i zarządzania, systemy informacji geograficznej, globalne systemy pozycjonowania, mikroelektronika, bezprzewodowe sieci czujników, oraz technologie identyfikacji radiowej. W przypadku produkcji zwierzęcej (precision livestock farming, PLF) jest to zarządzanie indywidualnymi/poszczególnymi zwierzętami poprzez ciągle, zautomatyzowane monitorowanie w czasie rzeczywistym zdrowia, dobrostanu, produkcji/reprodukcji i wpływu na środowisko².

Cyfryzacja rolnictwa i automatyzacja procesów w gospodarstwach staje się koniecznością ze względu na nasilające się problemy z brakiem siły roboczej dla rolnictwa. Mając na uwadze ambitne cele strategii „od pola do stołu” w zakresie obniżenia stosowania chemicznych środków ochrony roślin oraz ograniczenia strat składników pokarmowych poprzez wspieranie lepszego zarządzania składnikami pokarmowymi, niezbędnym działaniem jest wspieranie rozwiązań cyfrowych.

Z tego powodu w Planie Strategicznym WPR na lata 2023–2027³ uwzględniono przekrojowy cel, polegający na modernizacji sektora przez sprzyjanie dzieleniu się wiedzą, innowacji i cyfryzacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, a także zachęcanie do ich wykorzystywania. W konsekwencji przedstawiono wsparcie na rzecz inwestycji we wprowadzanie technologii cyfrowych w rolnictwie i na obszarach wiejskich, takich jak inwestycje w rolnictwo precyzyjne, in-

1. Za: European Parliamentary Research Service (2017). Precision agriculture in Europe: Legal, social and ethical considerations.

2. Berckmans D. (2017). General introduction to precision livestock farming. KU Leuven, Belgium.

3. Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027. Wersja 2.2. Warszawa. <http://www.gov.pl/web/rolnictwo/dokumenty-ps-wpr> (dostęp: 29.06.2023).

teligentne wsie, przedsiębiorstwa wiejskie i infrastrukturę technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Interwencje przewidziane w Planie, które bezpośrednio lub pośrednio będą wspierały rozwiązania rolnictwa precyzyjnego:

INWESTYCJE W GOSPODARSTWACH ROLNYCH ZWIĘKSZAJĄCE KONKURENCYJNOŚĆ

Mogą się one przełożyć na większe zorientowanie na rynek i konkurencyjność gospodarstw poprzez racjonalizację technologii produkcji, wprowadzenie nowoczesnych, w tym cyfrowych technologii lub innowacji, zmianę profilu produkcji, poprawę jakości produkcji, zwiększenie wartości dodanej produktu. W ramach interwencji możliwa będzie realizacja operacji w czterech obszarach:

- obszar A – operacje dotyczące produkcji zwierzęcej polegające na stosowaniu rozwiązań rolnictwa precyzyjnego w budynkach lub budowlach służących tej produkcji,
- obszar B – operacje dotyczące produkcji ekologicznej w zakresie budowy lub modernizacji budynków lub budowli służących tej produkcji z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, stosowania rozwiązań rolnictwa precyzyjnego, zapewnienia wybiegów oraz pastwisk dla zwierząt, w tym z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań, przechwalnictwo oraz lepsze przygotowanie do sprzedaży,

- obszar C – inwestycje w bezpieczne dla konsumenta i efektywne przedłużanie trwałości produktów, przechwalnictwo oraz lepsze przygotowanie do sprzedaży,
- obszar D – operacje dotyczące produkcji roślinnej, polegające na zakupie lub leasingu maszyn do zbioru.

Przykłady rozwiązań rolnictwa precyzyjnego przewidywane do wsparcia to: 1) systemy kontroli dawki środków produkcji (nawozów, środków ochrony roślin, materiału siewnego, paszy, antybiotyków, wody), w tym roboty paszowe, bazy paszowe, urządzenia do podgarniania paszy, programy komputerowe do bilansowania dawek pokarmowych, 2) systemy wspomaganie decyzji, 3) roboty i systemy autonomiczne (np. roboty do zbioru truskawek, roboty do zwalczania chorób grzybowych, szkodników i chwastów w roślinach, roboty do rozpoznawania i likwidacji chwastów, roboty do sortowania, kalibrowania, roboty udojowe).

Beneficjentem pomocy może być rolnik lub grupa rolników (obszar D). Głównymi kryteriami dostępu są: wielkość ekonomiczna gospodarstwa (co najmniej 25 tys. euro i nie więcej niż 250 tys. euro), powierzchnia gospodarstwa do 300 ha oraz przychód ze sprzedaży (co najmniej 75 tys. zł – obszary A, C i D, co najmniej 45 tys. zł – obszar B). Pomoc dotyczy inwestycji, której realizacja doprowadzi do wzrostu wartości dodanej brutto w gospodarstwie co najmniej o 10%. Maksymalne wsparcie wynosi 1 mln zł w obszarze B

w przypadku operacji polegających na: budowie lub modernizacji budynków lub budowli służących do produkcji ekologicznej z wykorzystaniem nowoczesnych technologii zakładających wyłącznie bezwzględne utrzymanie zwierząt lub zapewnienie wybiegów oraz pastwisk dla zwierząt, w tym z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań oraz w obszarze C w przypadku przechowalni; 300 tys. zł – dla pozostałych operacji realizowanych w obszarach A, B, C i D.

INWESTYCJE POPRAWIAJĄCE DOBROSTAN BYDŁA I ŚWIŃ

Inwestycje poprawiające dobrostan bydła i świń w zakresie:

- dostępu do środowiska zewnętrznego poprzez możliwość korzystania z wybiegów czy pastwiska (dotyczy bydła),
- większej swobody ruchu (w przypadku świń),
- poprawy mikroklimatu w budynkach inwentarskich (dotyczy bydła lub świń). Wśród kryteriów wyboru wspieranych operacji są inwestycje w rozwiązania cyfrowe, przykładowo: przenośne elektryczne systemy ogrodzeniowe, inteligentny system wypasu, wirtualne wygradzenia, herbometry, zautomatyzowane instalacje poprawiające mikroklimat w budynkach inwentarskich (schładzanie lub ogrzewanie), systemy zarządzania stadem, akcelerometry z oprogramowaniem do zarządzania zdrowiem i dobrostanem krów w stadzie, czujniki mierzące co najmniej LKS, białko, tłuszcz w trakcie doju (wczesne wykrywanie subklinicznego mastitis oraz ketozy i alkalozy) z oprogramowaniem i znacznikami RFID do identyfikacji krów, autonomiczne, samobieżne urządzenia do czyszczenia podłóg (usuwania odchodów). Beneficjentem pomocy może być rolnik. Maksymalne wsparcie wynosi 150 tys. zł. Jednocześnie intensywność pomocy została określona na poziomie do 60% kosztów kwalifikowalnych.

INWESTYCJE PRZYCZYNIAJĄCE SIĘ DO OCHRONY ŚRODOWISKA I KLIMATU

Celem tej interwencji jest ochrona zasobów naturalnych oraz klimatu poprzez wsparcie inwestycyjne. Ułatwi ono gospodarstwom rolnym spełnianie warunków technicznych pozwalających na ograniczenie presji rolnictwa na środowisko naturalne. Może to następować m.in. poprzez inwestycje z zakresu rolnictwa precyzyjnego dotyczące stosowania środków ochrony roślin (np. opryskiwacze sensorowe, recykulacyjne czy opryskiwacze polowe z systemami zapobiegającymi nakładaniu środków ochrony roślin i ich nierównomiernemu nanoszeniu na łukowych odcinkach pola); aplikacji nawozów (np. z wykorzystaniem sygnału komputera pokładowego sterującego precyzyjną dawką nawozów, wykorzystanie map pola czy plonu, rozrzutnik obornika z dynamicznym systemem kontroli dawki); mechanicznej lub biologicznej walki z chwastami lub szkodnikami (np. pielniki automatyczne);

ograniczenia emisji zanieczyszczeń poprzez automatyczne systemy oczyszczania powietrza albo obniżenia temperatury w budynkach inwentarskich, systemy zarządzania stadem. Beneficjentem pomocy może być rolnik lub grupa rolników. Maksymalne wsparcie wynosi 200 tys. zł. Jednocześnie intensywność pomocy została określona na poziomie do 80% kosztów kwalifikowalnych (grupa rolników) oraz do 65% kosztów kwalifikowalnych/stawek jednostkowych (rolnik).

WSPÓŁPRACA GRUP OPERACYJNYCH EPI

Współpraca tego typu pozwoli m.in. na realizację operacji dotyczących rozwiązań w zakresie nowych/udoskonalonych produktów lub technologii, metod organizacji i marketingu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym, w tym na rzecz rozwijania produkcji w systemach jakości żywności oraz rolnictwa 4.0. Operacje skoncentrowane będą w zakresie produkcji i przetwarzania produktów rolnych. Dodatkowo przewiduje się zapewnienie środków (osobny budżet) na poszukiwanie innowacji w konkretnych zakresach operacji (nabory tematyczne). Nabory tematyczne z pulą środków odbywają się na poziomie krajowym, a tematy naborów określa minister rolnictwa i rozwoju wsi (po uprzednim zasięgnięciu opinii rolników w zakresie pożądanej tematyki naborów). Są to przykładowo: gleba, woda, block chain, greening, wykorzystanie roślin białkowych, agroleśnictwo, sekwestracja węgla, rozwijanie produkcji w systemach jakości żywności, rolnictwo precyzyjne.

Sektor rolny i obszary wiejskie są bardzo ważnym elementem decydującym o bezpieczeństwie żywności. Jednakże na skutek zmian zachodzących w środowisku naturalnym czy warunków klimatycznych stoi on przed dużymi wyzwaniami dostosowania się do nich lub ograniczenia negatywnego wpływu. Jest to możliwe dzięki wdrożeniu rozwiązań rolnictwa precyzyjnego. Powinno to przełożyć się na zwiększenie wydajności, zmniejszenie zużycia przemysłowych środków produkcji czy wody. Jest to spójne z założeniami Europejskiego Zielonego Ładu. Bardzo ważną rolę w tym procesie odgrywają instrumenty Wspólnej Polityki Rolnej. Rozwój rolnictwa precyzyjnego ułatwi także dostosowanie się sektora rolnego do zmian strukturalnych szczególnie w zakresie ograniczeń na rynku pracy. Należy jednak podkreślić, że stosowanie tej technologii wymaga od rolników nabycia nowych umiejętności, a przede wszystkim zdefiniowania potrzeb w tym zakresie.

Bogdan Pomianek
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

BITWA regionów

„BITWA REGIONÓW”

Już niebawem IX edycja Ogólnopolskiego Konkursu Kulinarnego dla Kół Gospodyń Wiejskich!

Dbałość o ziemię daje w efekcie żywność najlepszej jakości. Polskie rolnictwo jest tego znakomitym przykładem, łącząc tradycję z nowoczesnością. Zachowanie płodozmianu i stosowane metody produkcji nie wywierają negatywnego wpływu na środowisko naturalne i krajobraz. Czyste środowisko jest doskonałą bazą do wytwarzania pełnowartościowych surowców rolnych dla przetwórstwa rolno-spożywczego, w tym produktów ekologicznych. To szansa na przejście z konkurencji ilościowej na jakościową. Dzięki trosce producentów polskie produkty żywnościowe są konkurencyjne na rynku międzynarodowym, a ich walory dietetyczne i smakowe – doceniane przez konsumentów.

Aby pokazać wyjątkowość polskich produktów, Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa od lat organizuje konkurs, który ma na celu promowanie regionalnych potraw oraz bogactwa i różnorodności lokalnych tradycji kulinarnych. To ogólnopolski konkurs dla Kół Gospodyń Wiejskich „Bitwa Regionów”, w którym dania konkursowe przygotowywane są z wykorzystaniem miejscowych produktów. Wydarzenie z roku na rok cieszy się coraz większą popularnością: do udziału w ubiegłorocznej edycji zgłosiło się 3528 KGW.

„Bitwa Regionów” to prawdziwe święto kuchni polskiej. Różnorodność kulturowa sprawia, że dzięki tej rywalizacji możemy poznawać Polskę poprzez smaki, przepisy i związane z nimi

historie. To swoisty hołd dla różnorodności tradycyjnej kuchni i bogactwa jej smaków, a zarazem promocja regionalnych skarbów, wyjątkowych produktów od lokalnych dostawców. Do tego w konkursie pojawiają się nie tylko tradycyjne przepisy. Uwagę jury często zwracają receptury, które choć bazują na tradycyjnych składnikach, są w istocie kulinarnymi eksperymentami.

Po etapach powiatowych i wojewódzkich w wielkim finale rywalizuje 16 Kół Gospodyń Wiejskich – laureatów rozgrywek wojewódzkich. Reprezentanci poszczególnych województw toczą bitwę na smaki, prezentując swoje popisowe dania. Zaciętym kulinarnym zmaganiom towarzyszą ogromne emocje i wspaniała atmosfera.

W 2023 r. zaszczytne I miejsce zdobyło Koło Gospodyń Wiejskich Szafary z woj. małopolskiego za ślebodną jorkę z szafarzańskiej dziedziny pieconą na zawatarnioku, do której przygotowania wykorzystano wysokiej jakości podhalańską jagnięcinę. Przepis na tę potrawę znalazł się w publikacji, dostępnej na stronie www.bitwaregionow.pl w zakładce Przepisy.

Już niebawem rozpocznie się kolejna edycja „Bitwy Regionów” – konkursu, który przez lata wyrobił sobie doskonałą opinię. Wiele zespołów przygotowuje się do niego całymi miesiącami: wyszukując przepisy, próbując i eksperymentując. Zapraszamy do kibicowania tegorocznej rywalizacji.

40 LAT HODOWLI KONIKA POLSKIEGO W SIERAKOWIE

Sierakowskie stado koników polskich

Hodowlę koników polskich w Państwowym Stadzie Ogierów w Sierakowie rozpoczął dyrektor Tadeusz Czermiński z zastępcą Rajmundem Wodkowskim i starszym specjalistą Wojciechem Ganowiczem. Klacze i ogiery z Wielkopolski wielokrotnie uzyskiwały tytuły czempionów na Krajowej Wystawie Koników Polskich – Tarpaniada. Dzięki działalności Przedsiębiorstwa Rolniczo-Hodowlanego „Gałopol” sp. z o.o., której częścią jest Stado Ogierów w Sierakowie, koniki polskie cieszą się coraz większym zainteresowaniem i rozpoznawalnością w Polsce i Europie.

Hodowla koni rasy konik polski związana jest z rejonem Wielkopolski poprzez działalność prof. Tadeusza Vetulaniego, kierownika Katedry Szczegółowej Hodowli Zwierząt Uniwersytetu Poznańskiego, który po raz pierwszy użył w literaturze naukowej określenia „konik polski”. To jemu wielu hipologów przypisuje zasługę uratowania tej rodzimej, prymitywnej rasy przed wyginięciem. W Sierakowie Wlkp. tworzenie

stada matek rozpoczęto jesienią 1983 r. W pierwszym sezonie użytkowania rozplodowego stado podstawowe liczyło 12 klaczy. W 1985 r. urodziło się 8 źrebiąt. Do roku 1988 stado składało się tylko z matek pochodzących z innych ośrodków. Pierwszą klaczą własnego chowu była Dżemila. Jej matka Dżungaria to ostatnia klacz z „nieczystym pochodzeniem konika polskiego” (jej ojcem był dziki koń Przewalskiego),

której potomstwo zostało wpisane do księgi stadnej. Od tej pory księgi stadne koników polskich stały się rejestrami zamkniętymi. Pierwszymi ogierami jakich użyto do stanówki były: Nordo, ur. w 1979 r. (Luzak-Narlisa po Lis), hod. SK Racot, i Hultaj, ur. w 1979 r. (Odmęt-Hubka po Oszczep), hod. SK Racot. W 1985 r. dokupiono z PAN Popielno ogiera Nadziak, ur. w 1979 r. (Niw-Nadworna po Hajdamaka). Ogier ten został odłowiony z rezerwatu w wieku 6 lat. Zakupiono go celem wprowadzenia nowego genotypu w hodowlę konika polskiego na terenie całej Wielkopolski. W połowie lat 90. XX w. w Sierakowie stworzono centralną bazę ogierów koników polskich w celu utrzymywania ogierów z wszystkich linii męskich i udostępniania ich hodowcom w całej Polsce.

Przedsiębiorstwo Rolniczo-Hodowlane „Gałopol” sp. z o.o. oferuje najwyższej jakości materiał hodowlany w postaci krów pierwiastek oraz jałowic i buhajów hodowlanych ras polskiej holsztyńsko-fryzyjskiej i limousine oraz wydzierżawia ogiery dla potrzeb hodowli terenowej. Oprócz działalności hodowlanej oferowane są także usługi turystyczne, rekreacyjne, szkolenia, zgrupowania, wydarzenia hippiczne. Sprzedawane są koniki polskie zarówno pracujące pod siodłem, jak i w zaprzęgu, a młodzież i klacze uczestniczą w dotowanych programach ochrony zasobów genetycznych. Koniki polskie z Sierakowa przygotowane są do użytkowania w agroturystyce, rekreacji i hipoterapii. Oferowane są także do sprzedaży konie szlachetne do rekreacji i sportu (skoki przez przeszkody). Stado Ogierów w Sierakowie stanowi ostoję polskiej tradycji hipicznej, źródło międzynarodowych sukcesów w sporcie zaprzęgowym i ważny ośrodek hodowli koni, a także ważny ośrodek jeździecki

Od początku istnienia stada wykorzystuje się koniki do rekreacji, zarówno pod siodłem, jak i w zaprzęgu. Prowadzone są także zajęcia z hipoterapii. Przy Stadzie Ogierów w Sierakowie od wielu lat działa Grupa Akrobatyczna Andrzeja Woźniaka, która propaguje konika polskiego na pokazach w kraju i za granicą. Od 2000 r. pod nazwą Tarpaniada organizowana jest impreza mająca na celu promocję koników polskich, integrację ich miłośników, a także hodowców-praktyków i naukowców. Nazwa wydarzenia pochodzi od tarpanów – dzikich koni wschodniej Europy, które jeszcze w XVIII w. można było spotkać na lesistych terenach Polski, Litwy i Prus. To od nich pochodzą koniki polskie. Dzięki dzikim przodkom zachowały wiele cech pierwotnych, stąd określenie konie prymitywne, a obecnie – pierwotne. Koniki polskie nie są wybredne, jeśli chodzi o wymagania żywieniowe, a do ich szczególnych zalet należy zaliczyć również: dobre zdrowie, odporność, płodność, zdolność adaptacji, wytrzymałość i łagodność. Konie te przyzwyczajone są do chowu wolnego i nie wymagają stajni. Koniki polskie odznaczają się niskim wzrostem, mierzą od

Sierakowskie koniki polskie w zaprzęgu

ok. 130 do 140 cm, a także przebiegającą wzdłuż ich grzbietu ciemną pręgą. Maść myszata jest cecha rasową, możemy spotkać odcienie od jasno- do ciemnomyszatych.

Osobniki tej rasy charakteryzują się wieloma pozytywnymi cechami, dlatego też są coraz częściej używane w gospodarstwach rolnych i sadownictwie. Konika polskiego można spotkać w lekkich zaprzęgach, a także na otwartych przestrzeniach oraz w hodowlach zachowawczych, gdzie stanowi rezerwę genetyczną. W wielu krajach Europy, m.in. w Holandii, Niemczech, we Francji, w Belgii i krajach bałtyckich, koniki polskie włączane są do projektów ekologicznych jako „żywe kosiarki”. Ich bytowanie na łąkach, pastwiskach i w lasach wpływa na odnawianie się runi oraz ogranicza zakrzewienie, jak również korzystnie wpływa na krajobraz i zwiększenie jego bioróżnorodności.

Założenia hodowlane są realizowane poprzez odpowiednią selekcję. Do rozrodu nie dopuszcza się osobników o nietypowej maści oraz z odmianami. Podnosi się wymagania dotyczące oceny pokroju, jednocześnie uwzględniając cechy charakterystyczne dla rasy prymitywnej. Zwraca się uwagę na chody, które mają podstawowy wpływ na wartość użytkową koników. Aby utrzymać różnorodność genetyczną populacji, sprowadza się lub wymienia ogiery z innymi ośrodkami hodowlanymi, takimi jak: PAN Popielno, SK Kobylniki, SK Dobrzyniewo czy RPN Zwierzyniec.

Od 2017 r. nadzór właścicielski nad spółką Przedsiębiorstwo Rolniczo-Hodowlane „Gałopol”, w skład której wchodzi SO Sieraków, sprawuje Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa.

Materiał przygotował zespół
Departamentu Nadzoru nad Spółkami KOWR:
Barbara Iwanicka-Radinovic, Andrzej Stasiowski,
Marek Wachel.

UPRAWA WINOROŚLI – PRĘŻNIE ROZWIJAJĄCA SIĘ DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa monitoruje krajową uprawę winorośli. Działanie to ma na celu ewidencjonowanie upraw winorośli położonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

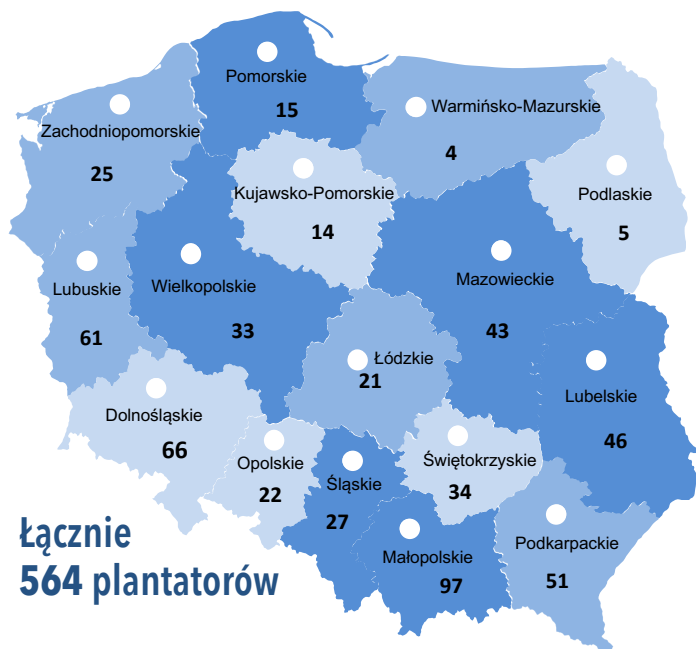
Ustawa z dnia 2 grudnia 2021 r. o wyrobach winiarskich (Dz. U. z 2023 r. poz. 550) wprowadziła m.in. definicję plantatora winorośli, który jest zobligowany do prowadzenia uprawy winorośli położonej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w celu pozyskiwania winogron do wyrobu produktów sektora wina. Określiła również wymagania dotyczące prowadzenia ewidencji winnic, do której wpisuje się wyłącznie uprawy winorośli położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, spełniające wymagania określone w art. 81 ust. 2 akapicie drugim rozporządzenia nr 1308/2013.

Obowiązek rejestracji winnicy posiadają plantatorzy winorośli, którzy sprzedają winogrona, moszcz winogronowy lub młode wino w trakcie fermentacji innym producentom wina, a także ci którzy zamierzają produkować wino z własnych upraw. Wpis do ewidencji winnic dokonywany jest jednorazowo, na wniosek plantatora winorośli. Każdy plantator winorośli wnoszący o wpis do ewidencji winnic powinien posiadać tytuł prawny do gruntu na którym uprawiana jest winorośl. W celu aktualizacji danych w ewidencji winnic plantator winorośli zobowiązany jest do złożenia korekty/aktualizacji wniosku, w terminie 14 dni od dnia, w którym nastąpiła zmiana tych danych.

Prowadzenie ewidencji winnic powierzone zostało Dyrektorowi Generalnemu KOWR, który ewidencjonuje wszystkie działki, na których uprawia się winorośl w celu wyrobu wina wprowadzanego do obrotu.

Liczba plantatorów winorośli wpisanych do ewidencji winnic ze względu na siedzibę (stan na 30.11.2023 r.)

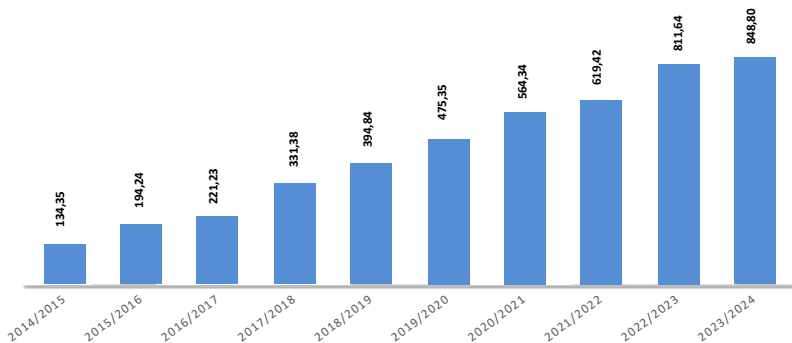
Źródło: KOWR.

Ponadto Dyrektor Generalny KOWR zapewnia dostęp do danych zawartych w ewidencji winnic instytucjom współpracującym, tj. MRIRW, GIORIN, WIORIN, GIJHARS, WIJHARS, w zakresie niezbędnym do realizacji powierzonych im zadań.

Wpis do ewidencji winnic wiąże się również z obowiązkiem składania w ustawowym terminie „Deklaracji o zbiorach winogron...” (do 15 stycznia każdego roku winiarskiego). Nieprzebranie obowiązku składania deklaracji w wymaganym terminie skutkuje karą grzywny.

Na przestrzeni ostatnich 10 lat zauważyć można wyraźny wzrostowy trend uprawy winorośli w Polsce. Jeszcze w roku gospodarczym 2014/2015 powierzchnia uprawy winorośli

Powierzchnia uprawy winorośli na przestrzeni 10 lat (stan na 30.11.2023 r.)

Źródło: KOWR.

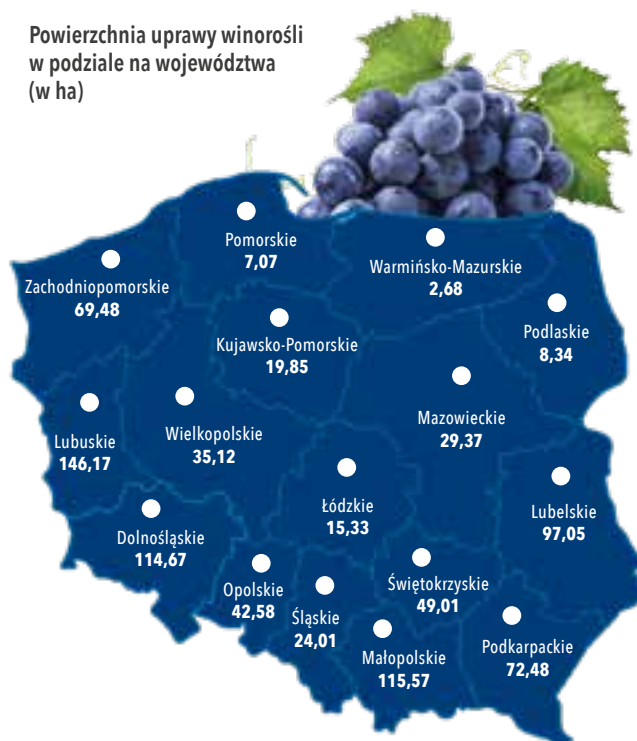
wynosiła 134,35 ha, natomiast obecnie powierzchnia uprawy winorośli w Polsce wynosi 848,80 ha, co przekłada się na ponad 6-krotny wzrost. Jednakże z uwagi na wpływające do KOWR wnioski plantatorów winorośli o wpis do ewidencji winnic powierzchnia ta ciągle ulega zmianie.

Uprawa winorośli w Polsce jest mocno skoncentrowana w układzie terytorialnym. Podstawą rejonizacji uprawy winorośli w Polsce są w głównej mierze warunki klimatyczne i glebowe. Powierzchnia winnic zarejestrowanych w KOWR waha się od kilku arów do kilkudziesięciu hektarów. Z roku na rok obserwuje się coraz większe zainteresowanie uprawą winorośli, co przekłada się na zwiększenie areалу powierzchni winnic. Obecnie najwięcej winnic skupionych jest w pasie województw: południowo-zachodnich, południowo-wschodnich i południowych, gdzie warunki klimatyczne sprzyjają uprawie winorośli.

Powierzchnia uprawy winorośli obliczana jest jako obwód zewnętrzny winorośli z dodaniem bufora, którego szerokość odpowiada połowie odległości między rzędami.

Największy areal uprawy winorośli odnotowany został w województwach: lubuskim (146,17 ha), małopolskim (115,57 ha), dolnośląskim (114,67 ha), lubelskim (97,05 ha), podkarpackim (72,48 ha) oraz w zachodniopomorskim (69,48 ha).

Powierzchnia uprawy winorośli w podziale na województwa (w ha)

Źródło: KOWR.

Powierzchnia upraw dominujących odmian winorośli (w podziale na województwa)

Odmiany	DOLNOŚLĄSKIE	KUJAWSKO-POMORSKIE	LUBELSKIE	LUBUSKIE	ŁÓDZKIE	MAŁOPOLSKIE	MAZOWIECKIE	OPOLSKIE	PODKARPACKIE	PODLASKIE	POMORSKIE	ŚLĄSKIE	ŚWIĘTOKRZYSKIE	WARMIŃSKO-MAZURSKIE	ZACHODNIOPOMORSKIE	Łączna powierzchnia upraw winorośli (w ha)	
Solaris	11,9687	3,6510	10,2491	14,5288	1,9080	15,2411	4,5777	4,2620	10,0590	1,1700	1,1247	3,6770	5,6435	0,4950	6,7747	18,0660	113,3963
Riesling	12,0325	1,2300	8,3890	29,6166	0,0870	2,6320	2,0280	2,6820	1,5100	0,1500		1,0850	3,1367		1,2990	2,6040	68,4818
Regent	7,2180	1,6300	7,8173	9,3657	1,3308	11,6811	1,8910	1,2410	8,6200	0,9400	0,2640	2,5971	3,1675	0,2400	4,7810	3,7390	66,5235
Seyval Blanc	2,1006	1,6369	5,4611	1,5244	4,4630	9,1164	2,2435	3,0810	4,7530	0,5900	0,2997	1,5218	5,7323	0,3100	2,1845	3,0925	48,1107
Pinot Noir	12,1102	0,6000	4,0540	12,2083	0,0190	4,8080	1,0690	2,3200	0,9800	0,4200	0,0800	0,8096	2,3557		1,0375	5,2300	48,1013
Johanniter	7,1395	0,5400	5,4040	3,8815	0,5800	6,1153	1,9850	5,2330	3,4300	0,1800	0,1000	1,4524	2,4065	0,0700	1,8637	6,0100	46,3909
Chardonnay	7,8707	0,8300	4,7861	10,1350	0,0290	3,9050	0,5300	3,1090	2,6100	0,3200	0,5070	1,0068	3,6697	0,0500	0,7275	4,4194	44,5052
Cabernet Cortis	5,2645	1,4900	4,7558	5,0955	0,8177	7,8405	2,1042	4,5800	2,1450	0,2800	0,0200	1,2290	1,6826	0,0600	1,8690	2,7420	41,9758
Souvignier Gris	3,9380	0,5800	4,1425	2,4500		1,9549	1,4425	7,7500	4,7470		0,1949	1,6170	1,0768	0,0100	2,4995	4,2350	36,6381
Muscaris	3,2000	0,7700	7,6551	2,8850	0,3030	2,7764	1,3955	1,7600	4,5170	0,3600	0,1200	1,5230	3,3387	0,3800	1,9732	3,0470	36,0039
Rondo	2,8584	0,5700	2,8837	3,3529	0,9140	5,6434	0,5000	1,4670	2,5210	0,3600	1,0405	0,3320	1,8773	0,1100	0,8450	5,2930	30,5682
Hibernal	3,5423	0,5900	2,7315	2,5858	0,3500	6,0500	0,7500	0,0200	2,9700	0,7000	0,6820	0,2920	2,3587	0,0700	0,5290	3,1060	27,3273
Leon Millot	0,3986	0,3750	1,6501	0,7500	1,1112	5,6790	1,3104	0,3200	1,9600	0,6200	0,2680	1,8510	1,4287	0,0700	1,2600	0,4380	19,4900
Maréchal Foch	0,7328	0,8150	1,1525	0,6200	0,3952	5,0304	1,2304	0,2350	1,3380	0,4300	0,2723	0,5110	1,7744	0,0100	2,0280	0,5050	17,0800
Zweigelt	2,4634	0,0300	4,8452	2,0135		3,4688	0,4892	0,1190	0,7850	0,0900	0,0470	0,0500	1,7693		0,4869	0,1600	16,8173
Pinot Blanc	1,4944		3,1509	8,7910	0,0300	0,1400		0,1500					0,3457		0,0600		14,1620
Gewürtztraminer	3,8819	0,5000	2,3800	3,9523	0,0090	1,8200	0,3500	0,0100	0,4030	0,0300		0,0900	0,4917		0,0400	0,0400	13,9979
Pinot Gris	3,5284	0,0800	0,3550	5,4940		2,5600	0,2000	0,2100	0,0600			0,1500	0,0857		0,0900		12,8131

Źródło: KOWR.

Polska jest krajem dość zróżnicowanym pod względem klimatu. Najważniejszymi czynnikami klimatycznymi przy uprawie winorośli są temperatury i długość okresu wegetacyjnego. Pomimo, iż uprawa winorośli kojarzona jest głównie z cieplejszymi krajami to jest wiele odmian winorośli, które doskonale radzą sobie w kapryśnych warunkach klimatycznych naszego kraju, pozwalając na uzyskanie wysokich plonów. W polskim klimacie występują odmiany o różnej odporności na mróz, różnym tempie wzrostu oraz dające lepszy lub gorszy plon. Receptą na udaną uprawę winorośli jest dobór właściwej odmiany, która sprawdzi się w warunkach klimatycznych danego regionu Polski.

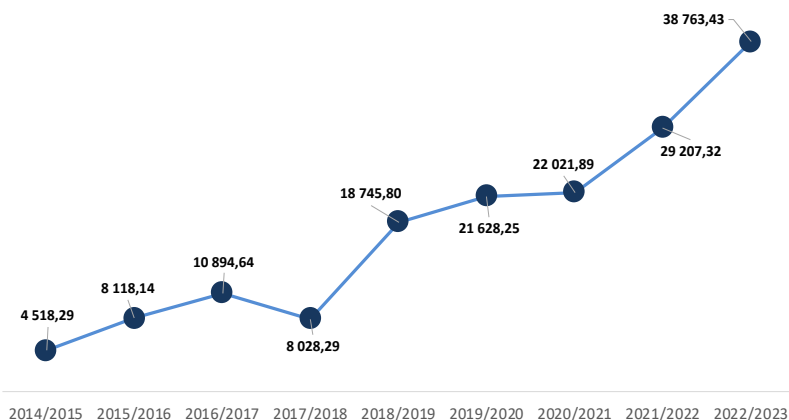
Obecnie największą popularnością wśród plantatorów cieszą się odmiany winorośli: Solaris, Riesling, Regent, Seyval Blanc, Pinot Noir, Johanniter, Chardonnay, Cabernet Cortis, Souvignier Gris, Muscaris, Rondo, Hibernal, Leon Millot, Maréchal Foch, Zweigelt, Pinot Blanc, Gewürtztraminer, Pinot Gris.

W polskich warunkach zbiory winogron trwają zwykle od połowy sierpnia do połowy października. Analizując rynek wina na przestrzeni lat, zauważyć należy, że wraz ze zmieniającym się klimatem wzrasta wielkość wykazywanych przez plantatorów winorośli zbiorów winogron. Drugim elementem mają-

cym wpływ na wzrost zbiorów winogron jest zwiększająca się co roku liczba winnic. W roku winiarskim 2022/2023 zbiory winogron w stosunku do roku 2014/2015 wzrosły prawie 9-krotnie.

Zbiory winogron od 2014/2015 do 2022/2023 ogółem (w kwintalach)

Źródło: KOWR.

KOWR, zgodnie z zapisami ustawy z dnia 2 grudnia 2021 r. o wyrobach winiarskich, w każdym roku zbiorów przeprowadza kontrole u plantatorów winorośli mające na celu potwierdzenie poprawności sporządzenia i zgodności ze stanem faktycznym informacji zawartych we wnioskach o wpis do ewidencji winnic oraz deklaracjach o zbiorach winogron. Kontrole te obejmują co najmniej 5% plantatorów winorośli.

Właściwym organem w zakresie przeprowadzania kontroli urzędowej upraw winorośli położonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest wojewódzki inspektor ochrony roślin i nasiennictwa. Celem prowadzonych przez WIORIN kontroli jest potwierdzenie danych, zawartych w ewidencji winnic prowadzonej przez Dyrektora Generalnego KOWR z ich stanem faktycznym, tj. lokalizacji upraw, nazw odmian, powierzchni, a także sprawdzenie, czy uprawiane odmiany spełniają wymagania, które są określone w przepisach prawa, wyrób wina dopuszczony jest bowiem tylko z określonych odmian winorośli.

Pomimo niesprzyjającego klimatu w Polsce można zauważyć rosnące zainteresowanie tą dziedziną gospodarczą. Od kilku lat obserwowany jest dynamiczny rozwój winiarstwa pomimo faktu, że założenie winnicy jest bardzo czasowo- i kapitałochłonne. Zdobywane przez plantatorów winorośli doświadczenie oraz rozwój nowych technologii pozwalają na uprawę winorośli, które coraz lepiej radzą sobie w polskim klimacie.

Regiony, w których winiarstwo w Polsce rozwija się najbardziej dynamicznie, w znacznej mierze pokrywają się z atrakcyjnymi regionami turystycznymi, posiadającymi rozwiniętą infrastrukturę agroturystyczną. Połączenie agroturystyki ze zwiedzaniem winnic, czyli tzw. enoturystyka, jest znakomitą okazją do promocji tych obszarów.

Na rozwój polskiego winiarstwa złożyło się wiele czynników prawnych, które z biegiem lat wprowadzały liczne uproszczenia i przyczyniły się do zwiększenia zainteresowania tą gałęzią gospodarczą. Jednym z nich było zniesienie obowiązku produkcji wina z upraw własnych w tzw. składzie podatkowym, ponadto zwolnienie z obowiązku rejestracji działalności gospodarczej dla rolników wyrabiających wino w ilości nie większej niż 100 hl oraz zniesienie obowiązku posiadania zezwolenia hurtowego dla drobnych producentów wina do 1000 hl. Zmniejszyła się również liczba deklaracji składanych do KOWR przez uczestników rynku wina. Wszystkie te czynniki spowodowały, że w Polsce na przestrzeni ostatnich lat jesteśmy świadkami prężnie rozwijającej się działalności gospodarczej, jaką jest uprawa winorośli.

Materiał przygotowali pracownicy
Departamentu Interwencji Rynekowych KOWR:
Dorota Jabłońska-Gorzała,
Anna Rytelawska,
Magda Franczuk.

SYTUACJA NA RYNKACH ROLNYCH

RYNEK ZBÓŻ

W sezonie 2023/2024 wzrosną globalne zbiory zbóż. Departament Rolnictwa Stanów Zjednoczonych (USDA) prognozuje, że mogą one wynieść blisko 2,3 mld ton, o 3% więcej niż w poprzednim sezonie. Pomimo wzrostu światowego zużycia (do 2,29 mld ton z 2,24 mld ton w sezonie 2022/2023), zapasy zbóż na koniec sezonu 2023/2024 mogą zwiększyć się do blisko 612 mln ton (z 602 mln ton na początku sezonu)¹.

W sezonie 2023/2024 można oczekiwać napiętej sytuacji na światowym rynku pszenicy, ponieważ zakładany spadek podaży nie pokryje przewidywanego popytu na to zboże. Globalne zbiory pszenicy w sezonie 2023/2024 mogą wynieść 785 mln ton wobec 789 mln ton w poprzednim sezonie (spadek o 0,5%). Spadku zbiorów pszenicy można się spodziewać m.in. w: Australii (o 37%, 25,5 mln ton), Kanadzie (o 7%, 32 mln ton), Rosji (o 1%, 91 mln ton) oraz w Chinach (o 1%, 137 mln ton). Zbiory pszenicy większe niż w sezonie 2022/2023 szacowane są m.in.: w Argentynie (o 19,5%, 15 mln ton), Turcji (o 13%, 19,5 mln ton), USA (o 10%, 49 mln ton), Indiach (o 6%, 111 mln ton) oraz w Ukrainie (o 9%, 23 mln ton). Zbiory pszenicy w Unii Europejskiej w sezonie 2023/2024, podobnie jak w sezonie poprzednim, wyniosą prawdopodobnie 134 mln ton. Biorąc pod uwagę spadek globalnych zbiorów pszenicy w sezonie 2023/2024, przy większym zapotrzebowaniu (o 1%, 796 mln ton), światowe zapasy tego zboża na koniec sezonu prawdopodobnie ulegną obniżeniu o 4%, do 260 mln ton. Natomiast lepsza sytuacja spodziewana jest na globalnym rynku zbóż gruboziarnistych², na którym wzrost podaży przewyższa prognozowany wzrost popytu. Zbiory zbóż gruboziarnistych na świecie w sezonie 2023/2024 szacowane są na poziomie 1,51 mld ton, o 5% wyższym

niż w poprzednim sezonie, w tym kukurydzy – 1,24 mld ton (wzrost o 7%) i sorga – 60 mln ton (wzrost o 8%). Zbiory pozostałych zbóż (m.in. jęczmienia, owsa i żyta) mogą być mniejsze niż w sezonie 2022/2023. Wzrostu zbiorów zbóż gruboziarnistych można oczekiwać głównie w UE (o 1%, 135 mln ton), USA (o 13%, 403 mln ton) oraz Argentynie (o 55%, 63 mln ton). Mniejsze zbiory tych zbóż przewidywane są m.in. w: Australii (o 29%, 13 mln ton), Kanadzie (o 11%, 27 mln ton), Brazylii (o 7%, 132 mln ton), Indiach (o 6%, 53,5 mln ton) i Rosji (o 3%, 43 mln ton).

Globalne zapotrzebowanie na zboża gruboziarniste w sezonie 2023/2024 zostało ocenione przez USDA na 1,49 mld ton i może być o 21 mln ton mniejsze od bieżącej produkcji. W tej sytuacji zapasy na koniec sezonu mogą wzrosnąć o 6,5%, do 352 mln ton.

Według prognozy USDA zbiory zbóż w UE w 2023 r. ukształtują się na poziomie 269 mln ton, o 1% wyższym niż w poprzednim sezonie. Zakładany w prognozie wzrost produkcji zbóż jest efektem zwiększenia zbiorów kukurydzy (o 15%, do 60 mln ton), gdyż zbiory pszenicy pozostały na poziomie 134 mln ton, a pozostałych gatunków zbóż uległy zmniejszeniu (w tym jęczmienia o 8%, do 47,5 mln ton, owsa – o 20%, do 6 mln ton, a żyta tylko nieznacznie – o 0,4%, do 8 mln ton).

USDA przewiduje wzrost zużycia zbóż w UE do 261 mln ton wobec 259 mln ton w sezonie 2022/2023. Spowodowane to będzie spodziewanym wzrostem wykorzystania zbóż na pasze i biopaliwa. USDA ocenia, że unijny eksport prawdopodobnie wzrośnie o 2%, do 47 mln ton, a import ulegnie ograniczeniu o 3%, do 37 mln ton. W związku z przewidywanym dużym eksportem zapasy zbóż w UE na koniec sezonu 2023/2024 mogą ulec zmniejszeniu o 6,5%, do 29 mln ton.

W krajach WNP³ zbiory zbóż ogółem w sezonie 2023/2024 mogą wynieść 235 mln ton i być

nieznacznie (o 0,2%) mniejsze niż w sezonie 2022/2023. USDA szacuje, że w Rosji zbiory prawdopodobnie ulegną obniżeniu o 2%, do 134 mln ton (w tym pszenicy 91 mln ton, spadek o 1%), natomiast w Ukrainie – wzrosną o 10%, do 61 mln ton (w tym pszenicy o 9%, do 23 mln ton, a kukurydzy – o 13%, do 30,5 mln ton). Eksport zbóż z Rosji w sezonie 2023/2024 przewidywany jest na poziomie 62 mln ton (w tym pszenicy 51 mln ton), a w przypadku Ukrainy – 37 mln ton (w tym pszenicy – 14 mln ton, a kukurydzy – 21 mln ton). Eksport ziarna zbóż z tych krajów stanowił będzie dużą konkurencję na rynku międzynarodowym. W Polsce według GUS zbiory zbóż ogółem w sezonie 2023/2024 (łącznie z kukurydzą, gryką i prosem) wyniosły 35,8 mln ton wobec blisko 35,7 mln ton w poprzednim sezonie (wzrost o 0,5%). Zbiory pszenicy oszacowano na poziomie blisko 13,2 mln ton, o 2% niższym niż w poprzednim roku, pszenżyta – 5,4 mln ton, o 3% niższym, a mieszanek zbożowych – niecały 1 mln ton, o 22,5% niższym. Zbiory większe niż w 2022 r. przewidywane są natomiast dla pozostałych zbóż. Żyta zostało zebrane 2,6 mln ton (o 8% więcej), a jęczmienia 2,9 mln ton (o 2,5% więcej). Owsa, tak jak przed rokiem, zebrano 1,5 mln ton. Zbiory kukurydzy na ziarno w Polsce według GUS są szacowane na rekordowym poziomie – 9,2 mln ton (o 8% wyższym niż rok wcześniej), ze względu na wzrost powierzchni zasiewów tego zboża (o 5%, do 1,3 mln ha) oraz szacowane wyższe plony⁴. Szacuje się, że zapotrzebowanie na ziarno zbóż w Polsce w sezonie 2023/2024 może być większe niż w poprzednim sezonie. Tradycyjnie największą pozycją po stronie rozchodów będzie zużycie zboża na cele paszowe, ze względu na przewidywany wzrost pogłowia trzody chlewnej, wspierany importem warchlaków do tuczu oraz dalszym wzrostem produkcji drobiarskiej. Równocześnie może się zwiększyć wyko

1. Grain: World Markets and Trade, USDA FAS, January 2024.

2. Według metodologii USDA są to: kukurydza, jęczmień, sorgo, owses, żyto, proso i mieszanki zbożowe.

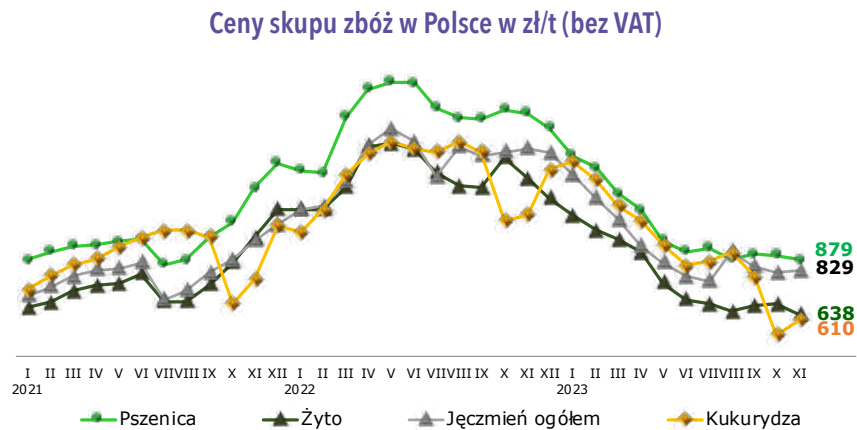
3. Do statystyk USDA w skład WNP wchodzi: Armenia, Azerbejdżan, Białoruś, Gruzja, Kazachstan, Kirgistan, Mołdawia, Rosja, Tadżykistan, Turkmenistan, Ukraina i Uzbekistan.

4. Wynikowy szacunek głównych ziemniaków rolnych i ogrodniczych w 2023 r., Informacja Sygnalna GUS opublikowana 18.12.2023 r.

rzystanie ziarna w przemyśle biopaliwowym. W okresie pięciu miesięcy sezonu 2023/2024 (lipiec-listopad 2023 r.) podaż zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi do skupu była o 16% większa niż w tym samym okresie przed rokiem i wyniosła 4,5 mln ton. W tym czasie skup kukurydzy zmniejszył się o 1%, do 1,7 mln ton.

W okresie czterech miesięcy sezonu 2023/2024 (lipiec-październik 2023 r.), pomimo dużej konkurencji na rynkach zagranicznych, eksport ziarna zbóż z Polski był rekordowy i wyniósł 4,6 mln ton. Był on o 33% większy niż w analogicznym okresie poprzedniego sezonu. W eksporcie dominowało ziarno pszenicy, którego wywieziono blisko 2,7 mln ton (o 59% więcej niż przed rokiem). Na drugim miejscu była kukurydza, której sprzedano 964 tys. ton (spadek o 7%). Wzrost wywozu odnotowano w przypadku pszenżyta (354 tys. ton, wzrost o 0,3%), żyta (268 tys. ton, wzrost o 45%), jęczmienia (267 tys. ton, wzrost o 78%), owsa (61 tys. ton, wzrost o 31%) oraz sorga (1 tys. ton, wzrost o 87%). Sprzedaż pozostałych zbóż – głównie prosa i gryki była mniejsza (10 tys. ton, spadek o 10%)⁵. Jednocześnie, ze względu na niższy poziom cen transakcyjnych, przychody uzyskane ze sprzedaży zagranicznej ziarna zbóż obniżyły się o 9%, do 1,1 mld euro.

Krajowi eksporterzy lokowali zboże głównie na rynku unijnym (2,7 mln ton, 57% wywiezionego ziarna ogółem), przede wszystkim w Niemczech (1,7 mln ton – 36% eksportu ziarna), Niderlandach (522 tys. ton – 11%) i Hiszpanii (204 tys. ton, 4%). Do krajów trzecich wywie-

Źródło: opracowanie Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie danych GUS.

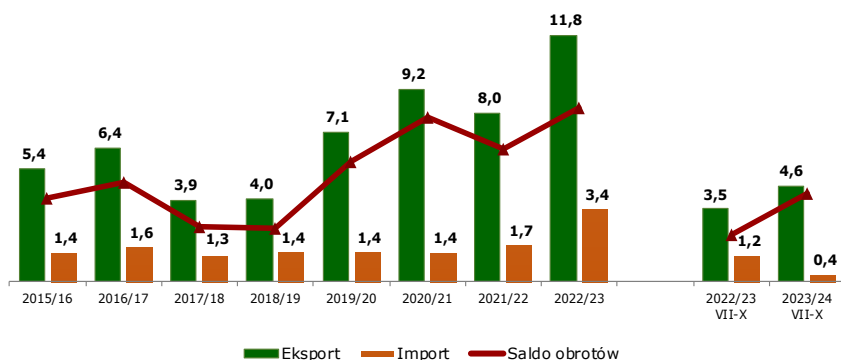
ziono 1,9 mln ton ziarna (43% eksportu zbóż). Ziarno zbóż (przede wszystkim pszenicę) eksportowano do Nigerii (559 tys. ton, 12% eksportu ziarna ogółem), RPA (347 tys. ton, 8%), Wielkiej Brytanii (174 tys. ton, 4%), Kamerunu (119 tys. ton, 3%) oraz Maroka (95 tys. ton, 2%). W okresie lipiec-październik 2023 r. eksport pszenicy z kraju wyniósł 2,7 mln ton wobec 1,7 mln ton w analogicznym okresie 2022 r. (wzrost o 59%). Największy wolumen wywozu pszenicy odnotowano do krajów pozaunijnych (1,8 mln ton, 67% eksportu tego ziarna), głównie do: Nigerii (559 tys. ton, 21%), RPA (347 tys. ton, 13%), Kamerunu (119 tys. ton, 4,5%) i Maroka (95 tys. ton, 4%). Do krajów unijnych wywieziono blisko 893 mln ton (33% eksportu tego zboża). Ważnymi odbiorcami pszenicy wśród krajów UE były Niemcy (702 tys. ton, 26%) oraz Niderlandy (59 tys. ton, 2%).

Eksport kukurydzy z kraju w okresie lipiec-październik 2023 r. wyniósł 964 tys. ton wobec 1 mln ton w analogicznym okresie poprzedniego roku (spadek o 7%). Kukurydzę wywożono przede wszystkim do krajów UE (831 tys. ton, 86% eksportu tego zboża). Odbiorcą kukurydzy były głównie Niemcy (355 tys. ton, 37% eksportu), Niderlandy (337 tys. ton, 35%) i Hiszpania (29 tys. ton, 3%). Kraje pozaunijne zakupiły 133 tys. ton kukurydzy, co stanowiło 14% eksportu tego zboża. Spośród krajów trzecich najczęściej kukurydzy wyeksportowano do Wielkiej Brytanii (119 tys. ton, 12% eksportu) i Norwegii (14 tys. ton, 1%).

Niemcy były także głównym odbiorcą jęczmienia i żyta z Polski (odpowiednio 161 tys. ton i 205 tys. ton, tj. 60% i 76% eksportu tych zbóż). Najwięcej owsa dostarczono do Niderlandów (26 tys. ton, 43% eksportu tego zboża) oraz Niemiec (17 tys. ton, 28%).

W okresie czterech miesięcy sezonu 2023/2024 (lipiec-październik 2023 r.) import ziarna zbóż do Polski wyniósł blisko 351 tys. ton i był o 72% mniejszy niż w tym samym okresie przed rokiem. Najwięcej przywieziono pszenicy, która stanowiła 60% (212 tys. ton) wolumenu sprowadzonego do Polski ziarna zbóż ogółem. W strukturze importu jęczmień stanowił 18% (63 tys. ton), a kukurydza – 13% (46 tys. ton). Wartość zaimportowanego ziarna zbóż wyniosła 95 mln euro i była o 70,5% niższa niż przed rokiem. Do ograniczenia wolumenu przywożonego ziarna przyczynił się przede wszystkim zakaz importu zbóż z Ukrainy wprowadzony od

Polski handel zagraniczny ziarnem zbóż (w mln ton)

Źródło: opracowanie Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie danych Ministerstwa Finansów, za 2023 r. dane wstępne.

5. Wyniki polskiego handlu zagranicznego asortymentem zbożowym dotyczą wybranych towarów z pozycji CN 1001, 1002, 1003, 1004, 1005, 1007, 1008 i zostały obliczone na podstawie wstępnych danych Ministerstwa Finansów. Wyniki te obejmują wymianę z państwami UE i krajami trzecimi.

15 kwietnia 2023 r. oraz dobre zbiory w 2023 r. W okresie lipiec–październik 2023 r. z krajów UE do Polski zaimportowano 281 tys. ton ziarna zbóż, co stanowiło 80% wolumenu importu ziarna ogółem. Tak jak w latach wcześniejszych zboża przywożono głównie ze Słowacji (154 tys. ton – 44% importu ziarna, w tym 140 tys. ton pszenicy) oraz z Czech (66 tys. ton – 19%, w tym 60 tys. ton pszenicy).

Przywóz ziarna zbóż do Polski z krajów pozaukrajnych w okresie lipiec–październik 2023 r. wyniósł 69 tys. ton (20% importu). Z Ukrainy zaimportowano 23 tys. ton jęczmienia, który (zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 15 września 2023 r.) nie był objęty zakazem przywozu.

W okresie czterech miesięcy sezonu 2023/2024 saldo handlu zagranicznego ziarnem zbóż było dodatnie i ukształtowało się na poziomie 4,3 mln ton (o 91% wyższym niż przed rokiem). Równocześnie saldo wartościowe wyniosło 1 mld euro i było o 13,5% wyższe niż w analogicznym okresie sezonu 2022/2023.

W pierwszej połowie 2023 r., zarówno na giełdach amerykańskich, jak i w Unii Europejskiej, obserwowana była spadkowa tendencja cen zbóż. Zerwanie przez Rosję umowy zbożowej w połowie lipca 2023 r. i wynikające z tego straty w infrastrukturze portowej Ukrainy na Morzu Czarnym i na Dunaju spowodowały czasowy wzrost cen (zwłaszcza pszenicy) na giełdach światowych, w tym również w Polsce. Podaż ziarna z nowych zbiorów wywierała presję na spadek cen zbóż podstawowych. Na jesieni 2023 r. znaczący wzrost podaży kukurydzy z nowych zbiorów przyczynił się do dalszego spadku cen tego zboża. W listopadzie 2023 r. intensywne opady deszczu występujące na przeważających rejonach kraju utrudniały zbiory kukurydzy, co ograniczyło podaż rynkową tego ziarna i skutkowało wzrostem cen. Na sytuację cenową na rynku kukurydzy w Polsce oddziaływał także krótkookresowy wzrost notowań kontraktów na kukurydzę na giełdzie Matif, który odnotowano w pierwszej połowie listopada 2023 r.

Według GUS w listopadzie 2023 r. za kukurydzę przeciętnie uzyskiwano 610 zł/t, o 12% więcej niż w październiku 2023 r., ale o 44%

mniej niż rok wcześniej. Średnia cena skupu pszenicy w kraju ukształtowała się na poziomie 879 zł/t, o 2% niższym niż przed miesiącem i o 43% niższym niż w analogicznym miesiącu 2022 r. Za żyto w skupie płacono przeciętnie 638 zł/t, o 7% mniej niż przed miesiącem i o 49% mniej niż przed rokiem. Średnia cena jęczmienia wyniosła 829 zł/t i była o 1% wyższa niż miesiąc wcześniej, ale o 40% niższa niż przed rokiem.

W grudniu 2023 r. zmiany cen zbóż były różnokierunkowe. W okresie 18–31 grudnia 2023 r. w zakładach zbożowych objętych monitoringiem ZSRIR MRiRW cena pszenicy konsumpcyjnej ukształtowała się na poziomie 968 zł/t, o 3% wyższym niż przed miesiącem. Za żyto konsumpcyjne płacono 625 zł/t, o 2% mniej niż miesiąc wcześniej, a jęczmienia paszowego – 762 zł/t, o 1% mniej. W porównaniu z cenami sprzed roku ziarno pszenicy było tańsze o 35%, a żyta – o 46%, a jęczmienia o 42%.

W okresie 18–31 grudnia 2023 r. za kukurydzę „suchą” średnio w kraju uzyskiwano 815 zł/t, o 1,5% mniej niż miesiąc wcześniej i o 41% mniej niż przed rokiem.

W pierwszym kwartale 2024 r. światowy rynek pozostanie pod wpływem dużej podaży ziarna zbóż, zwłaszcza ze strony Rosji i Ukrainy, po konkurencyjnych cenach. Jednocześnie światowe zapotrzebowanie na zboże (według USDA) może ulec zwiększeniu. Niepewność sytuacji na rynku zbożowym powoduje, że kierunki zmian cen na głównych giełdach światowych (w tym na giełdzie Matif) będą miały istotny wpływ na sytuację cenową w kraju.

RYNEK WIEPRZOWINY

Według Departamentu Rolnictwa Stanów Zjednoczonych (USDA) w 2024 r. globalna produkcja wieprzowiny, podobnie jak w 2023 r., prawdopodobnie wyniesie około 115,5 mln ton. Mniejsza produkcja w Chinach (o 1%, 56 mln ton) i UE (o 1,6%, 21,2 mln ton) zostanie prawdopodobnie zrekompensowana jej wzrostem w Stanach Zjednoczonych (o 2%, do 12,7 mln ton), Brazylii (o 5%, do 4,8 mln ton) i Wietnamie (o 5%, do 3,7 mln ton)⁶.

W Unii Europejskiej wysokie ceny pasz w 2022 r.

spowodowały, że ceny żywca na początku 2023 r. utrzymywały się na rekordowo wysokim poziomie. W efekcie zmniejszył się zarówno popyt na mięso wieprzowe na rynku wewnętrznym (spadek spożycia o około 5%) jak i zapotrzebowanie na asortyment wieprzowy na rynkach pozaukrajnych (spadek eksportu do krajów trzecich o 20% w okresie trzech kwartałów 2023 r.). W rezultacie w pierwszej połowie 2023 r. produkcja wieprzowiny zmniejszyła się o 8,6% r/r. W drugim półroczu 2023 r. na rynku unijnym, na skutek spadku cen pasz przy obniżających się, lecz nadal wysokich cenach skupu żywca, nastąpiło spowolnienie dynamiki spadku produkcji (w trzecim kwartale 2023 r. o 5,9% r/r). W konsekwencji, według jesiennej prognozy Komisji Europejskiej, produkcja wieprzowiny w UE w 2023 r. mogła być o 6,6% mniejsza niż w 2022 r. i prawdopodobnie wyniosła 20,8 mln ton. W 2024 r. przewidywana jest kontynuacja wzrostu ubojów żywca wieprzowego, co może doprowadzić do niewielkiego (o 1,6%) wzrostu produkcji wieprzowiny w UE⁷. W Polsce w czerwcu 2023 r. pogłowię świń wyniosło ponad 9,4 mln szt. i było o 1,8% mniejsze niż w czerwcu 2022 r.⁸ W efekcie zmniejszyła się produkcja żywca wieprzowego mierzona wielkością ubojów trzody chlewnej. W okresie styczeń–październik 2023 r. (dane GUS) w Polsce uboje przemysłowe świń wyniosły blisko 1,9 mln ton w wadze żywej (1,5 mln ton wbc.⁹) i były o około 3% mniejsze niż w analogicznym okresie 2022 r.

W 2023 r. zmniejszył się eksport produktów wieprzowych z Unii Europejskiej do krajów trzecich. W okresie styczeń–wrzesień 2023 r. z UE wyeksportowano 3,2 mln ton produktów wieprzowych (w ekwiwalencie tusz), o 21% mniej niż przed rokiem. Najwięcej wieprzowiny skierowano do Chin, które zakupiły 866 tys. ton. Był to jednak poziom o 19% mniejszy niż przed rokiem. Znaczącym odbiorcą asortymentu wieprzowego z UE była Wielka Brytania, dokąd wyeksportowano 671 tys. ton, o 21% więcej niż w analogicznym okresie 2022 r. Produkty wieprzowe z UE wywożono również do Japonii (279 tys. ton), Filipin (218 tys. ton) i Korei Południowej (172 tys. ton). Były to jednak wolumeny znacząco mniejsze niż przed

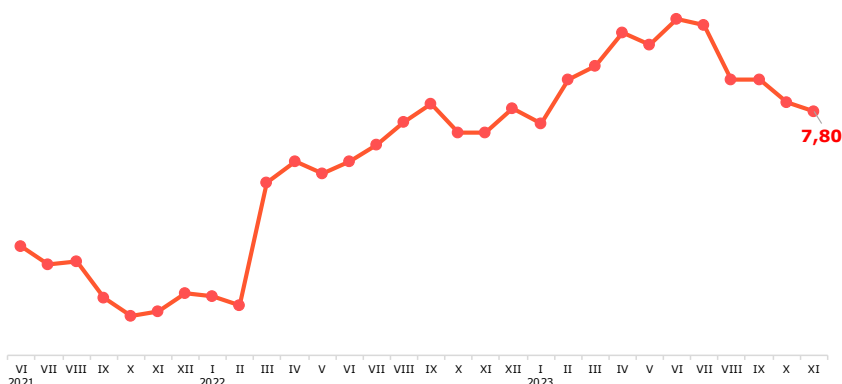
6. Livestock and Poultry: World Markets and Trade, USDA FAS, October 12, 2023.

7. Short-term Outlook for EU Agricultural Markets in 2023 and 2024, Autumn 2023, Edition No 37.

8. Pogłowię świń według stanu w czerwcu 2023 r., Informacje sygnałowe, GUS, 14.09.2023 r.

9. Wbc. – waga bita ciepła.

Miesięczne ceny skupu żywca wieprzowego w Polsce (w zł/kg)

Źródło: opracowanie Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie danych GUS.

rokiem – odpowiednio o 22%, 41% i 32%¹⁰. Ograniczenie unijnego eksportu wieprzowiny było wypadkową kilku czynników. Oprócz mniejszej podaży żywca i wzrostu produkcji w Chinach – największego dotychczasowego odbiorcy unijnej wieprzowiny – ograniczającą na eksport wpływał wysoki poziom cen wieprzowiny w UE na tle cen światowych. Średnia cena żywca wieprzowego w UE w dniu 11 grudnia 2023 r. kształtowała się na poziomie 211,92 euro/100 kg wobec 160,15 euro/100 kg w Brazylii, 123,65 euro/100 kg w Kanadzie i 99,48 euro/100 kg w USA¹¹.

Import asortymentu wieprzowego do UE był również mniejszy niż przed rokiem. Do UE sprowadzano głównie mięso oraz podroby. W okresie styczeń–wrzesień 2023 r. kraje Wspólnoty zakupiły łącznie 123 tys. ton produktów wieprzowych (w ekwiwalencie tusz), o 13% mniej niż przed rokiem.

Również w Polsce, na skutek mniejszej podaży wieprzowiny na rynku w 2023 r., zmniejszył się wolumen eksportu tego asortymentu. W okresie styczeń–październik 2023 r. za granicę sprzedano 487 tys. ton żywca, mięsa, przetworów i tłuszczów wieprzowych (w ekwiwalencie tusz), o 11% mniej niż przed rokiem. Jednocześnie, z uwagi na wyższy poziom cen transakcyjnych, przychody uzyskane ze sprzedaży zagranicznej produktów wieprzowych wzrosły o 8%, do 1,6 mld euro (7,5 mld zł)¹². W strukturze asortymentowej eksportu pro-

duktów wieprzowych z Polski największe znaczenie miało mięso, które stanowiło ponad połowę wolumenu (53%). W okresie dziesięciu miesięcy 2023 r. za granicę sprzedano 246 tys. ton mięsa wieprzowego (w wadze produktu), o 18% mniej niż przed rokiem. Odbiorcą ponad 70% wolumenu mięsa wieprzowego była Unia Europejska, głównie Czechy (26 tys. ton, 10%), Niemcy (21 tys. ton, 8%) oraz Słowacja i Rumunia (po 19 tys. ton, po 8%), a wśród krajów nienależących do UE: Wielka Brytania (19 tys. ton, 8%), Hongkong (10 tys. ton, 4%) oraz USA i Wietnam (po około 6 tys. ton, po 3%). Polska od wielu lat jest importerem netto produktów wieprzowych, przede wszystkim mięsa i żywca wieprzowego. W okresie styczeń–październik 2023 r. do kraju przywieziono łącznie 769 tys. ton żywca, mięsa, tłuszczów i przetworów wieprzowych (w ekwiwalencie tusz), o 11,5% mniej niż przed rokiem. Jednocześnie wydatki poniesione na zakup asortymentu wieprzowego wzrosły o 28%, do 2,3 mld euro (10,6 mld zł). Mięsa wieprzowego zaimportowano 541 tys. ton (w wadze produktu), o 14% mniej niż w tym samym okresie 2022 r., głównie z: Danii (129 tys. ton), Belgii (120 tys. ton), Niemiec (108 tys. ton), Hiszpanii (70 tys. ton) i Niderlandów (62 tys. ton). Import żywca wieprzowego do Polski w okresie styczeń–październik 2023 r. był o 9% większy niż przed rokiem i wyniósł ponad 6 mln szt., w tym 5,5 mln szt. stanowiły prosięta

i warchlaki, pochodzące głównie z Danii (5,4 mln szt. – 97%), a niewielkie ilości – z Łotwy (80 tys. szt.), Niemiec (20 tys. szt.), Niderlandów (16 tys. szt.) i Węgier (15 tys. szt.). W Polsce w drugim półroczu 2023 r. utrzymał się spadkowy trend w cenach skupu trzody chlewnej. Prospadkowo na poziom cen wieprzowiny oddziaływały niższe, w odniesieniu do 2022 r., ceny drobiu, co skłaniało konsumentów do zastępowania mięsa wieprzowego tańszym mięsem drobiowym. W listopadzie 2023 r. w skupie krajowym dostawcom za trzodę chlewną płacono przeciętnie 7,80 zł/kg, o 2% mniej niż w październiku, ale o 5% więcej niż w listopadzie 2022 r. W grudniu 2023 r. nastąpił dalszy spadek cen, a ich poziom był niższy niż w końcu 2022 r. Według danych Zintegrowanego Systemu Rolniczej Informacji Rynkowej MRiRW w dniach 18-31 grudnia 2023 r. średnia cena zakupu żywca wieprzowego wyniosła 7,09 zł/kg i była o 7% niższa niż miesiąc wcześniej oraz o 5,5% niższa niż w końcu grudnia 2022 r.

RYNEK WOŁOWINY

Departament Rolnictwa Stanów Zjednoczonych (USDA) prognozuje, że globalna produkcja wołowiny w 2024 r. nie ulegnie istotnej zmianie i podobnie jak w 2023 r. może kształtować się na poziomie około 59 mln ton. Przewidywany duży spadek produkcji u wiodących producentów, takich jak: USA (o 6%, do 11,5 mln ton), UE (o 0,9%, do 6,4 mln ton) i Argentyna (o 3%, do 3,1 mln ton) zostanie zrekompensowany jej wzrostem m.in. w Brazylii (o 2,6%, do 10,8 mln ton), Chinach (o 2,7%, do 7,7 mln ton) i Indiach (o 2,7%, do 4,6 mln ton)¹³.

W Unii Europejskiej spadek produkcji żywca wołowego jest determinowany utrzymującą się od roku 2017 tendencją spadkową w pogłowiu bydła. W czerwcu 2023 r. spadek liczebności bydła notowany był w wszystkich największych producentów wołowiny, tj.: we Francji (o 2,2%, do 17 mln szt.), w Niemczech (o 0,5%, do 11 mln szt.), Irlandii (o 0,7%, do 7,3 mln szt.), Hiszpanii (o 2,8%, do 6,6 mln szt.), Polsce (o 1,4%, do 6,4 mln szt.) i we Włoszech (o 1,8%,

10. Eksport i import – dane KE: EU pigmeat trade by product, 14 December 2023, data odczytu 28.12.2023 r.

11. https://agriculture.ec.europa.eu/data-and-analysis/markets/overviews/market-observatories/meat/pigmeat-statistics_en, data odczytu 28.12.2023 r.

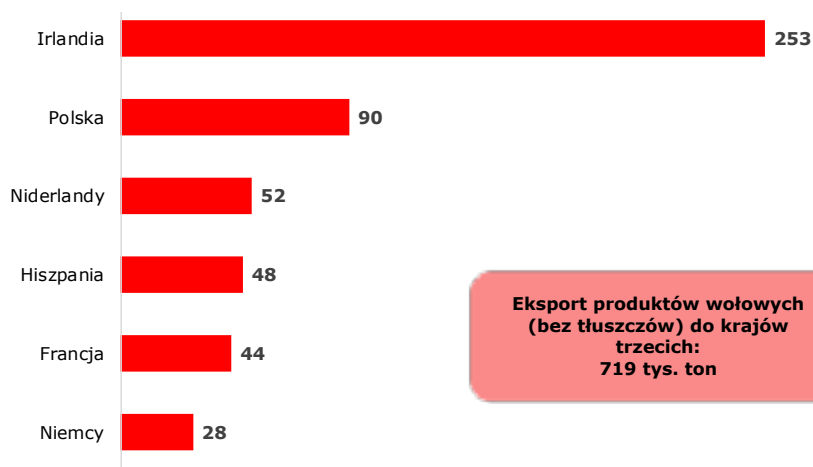
12. Wyniki polskiego handlu zagranicznego asortymentem wieprzowym dotyczą swni gatunków domowych i produktów z tych zwierząt, tj. wybranych towarów z pozycji CN: 0103, 0203, 0209, 0210, 1601 oraz 1602 i zostały obliczone przez analityków Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie wstępnych danych Ministerstwa Finansów. Wyniki te obejmują wymianę z państwami UE i krajami trzecimi. Wolumen przedstawiono w ekwiwalencie tusz.

13. Livestock and Poultry: World Markets and Trade, USDA FAS, October 12, 2023.

do 6 mln szt.)¹⁴. W 2023 r. trudne warunki wy-
pasu w niektórych krajach UE, związane z suszą
oraz utrzymującymi się w pierwszym półro-
czu wysokimi cenami pasz, miały decydujący
wpływ na spadek ubojów. W drugiej połowie
2023 r. ceny mieszanek paszowych dla bydła
uległy znaczącej obniżce w stosunku do roku
2022 i powróciły do poziomu z roku 2021.
Mimo tego, w ocenie Komisji Europejskiej,
produkcja wołowiny w UE w 2023 r. mogła
zmniejszyć się o 3%, do 6,5 mln ton. W 2024 r.
na rynku unijnym, przy założeniu utrzymania
tendencji spadkowej cen pasz, można oczeki-
wać poprawy opłacalności tuczu i spowolnie-
nia dynamiki spadku produkcji do poziomu
6,4 mln ton (o 1% r/r)¹⁵.

W Polsce w czerwcu 2023 r. (dane GUS) pogło-
wie bydła wyniosło 6,35 mln szt. i było o 1,4%
mniejsze niż w czerwcu 2022 r.¹⁶ Redukcja kra-
jowego pogłowia bydła miała przełożenie na
spadek wielkości ubojów. W okresie styczeń-
październik 2023 r. w Polsce uboje przemy-
słowe bydła (bez cieląt) wyniosły 850 tys. ton
w wadze żywej (442,6 tys. ton wbc.) i były o 4%
mniejsze niż w analogicznym okresie 2022 r.
W 2023 r. ograniczona podaż żywca wołowego
na rynku Wspólnoty oraz niska konkurencyjność
cenowa unijnej wołowiny na światowym rynku
miały wpływ na poziom eksportu asortymentu
wołowego z UE do krajów trzecich. W okresie
styczeń-wrzesień 2023 r. kraje Unii Europej-
skiej wyeksportowały łącznie 719 tys. ton
produktów wołowych (w ekwiwalencie tusz),

Najwięksi unijni eksporterzy produktów wołowych do krajów trzecich w okresie styczeń-wrzesień 2023 r. (w tys. ton)

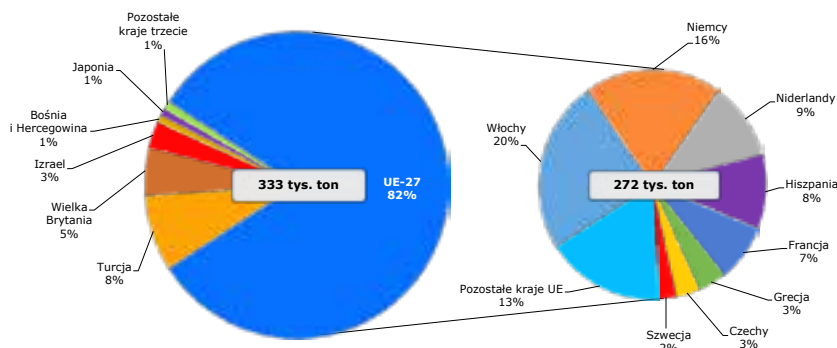
Eksport produktów wołowych (bez tłuszczów) do krajów trzecich: 719 tys. ton

Źródło: opracowanie Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie danych KE, data odczytu 28.12.2023 r.

o 1% mniej niż w analogicznym okresie 2022 r. Najwięcej asortymentu wołowego sprzedano do Wielkiej Brytanii – 277 tys. ton, o 4% więcej niż przed rokiem. Znaczący wzrost eksportu produktów wołowych odnotowano do Turcji (65 tys. ton wobec 4 tys. ton przed rokiem). Do Izraela sprzedano 39 tys. ton, o 24% mniej niż przed rokiem, do Bośni i Hercegowiny – 33 tys. ton, o 11% więcej, a do Ghany – 25 tys. ton, o 3% mniej. Równocześnie import produktów wołowych (bez tłuszczów) do UE w okresie dziewięciu miesięcy 2023 r. był o 11% mniejszy niż przed rokiem i wyniósł 267 tys. ton, do czego przyczynił się

przede wszystkim 16% spadek dostaw z Wielkiej Brytanii (do 81 tys. ton), 22% spadek importu z Argentyny (do 47 tys. ton) i 16% spadek dostaw z Urugwaju (31 tys. ton). Wzrósł natomiast import asortymentu wołowego z Brazylii (o 6%, do 70 tys. ton) i USA (o 3%, do 14 tys. ton)¹⁷. W Polsce spożycie wołowiny wynosi około 2-3 kg na mieszkańca rocznie i jest znacząco niższe od średniej unijnej (około 10 kg na mieszkańca). Z uwagi na mniejszą popularność wołowiny w stosunku do mięsa drobiowego i wieprzowego wśród polskich konsumentów, przy rocznej krajowej produkcji żywca wołowego na poziomie 500-570 tys. ton (w wadze bitej ciepłej), około 80-90% wolumenu produkcji znajduje nabywców za granicą. Polska jest drugim, po Irlandii, unijnym eksporterem produktów wołowych do krajów trzecich, a ponad 80% eksportowanego wolumenu (w 2023 r.) sprzedawane jest do wymagających krajów UE. W 2023 r. wzrostowi eksportu z Polski sprzyjała mniejsza podaż żywca wołowego w krajach będących znaczącymi producentami i konsumentami tego gatunku mięsa, m.in. we Francji, w Hiszpanii i we Włoszech. W okresie styczeń-październik 2023 r. z Polski wywieziono 428 tys. ton produktów wołowych i cielęcych (w ekwiwalencie tusz), o 8% więcej niż przed rokiem. Przychody z eksportu tego asortymentu wzrosły

Kierunki eksportu mięsa wołowego* z Polski w okresie styczeń-październik 2023 r. (w wadze produktu)

* kod CN 0201 i 0202

Źródło: opracowanie Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie wstępnych danych Ministerstwa Finansów.

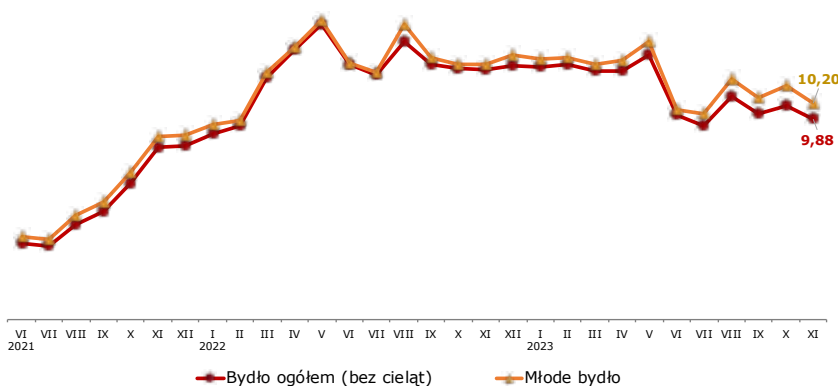
14. Eurostat, data odczytu: 28.12.2023 r.

15. Short-term Outlook for EU Agricultural Markets in 2023 and 2024, Autumn 2023, Edition No 37

16. Pogłowia bydła według stanu w czerwcu 2023 r., Informacje sygnałowe, GUS, 14.09.2023 r.

17. Eksport i import - dane KE: Monthly EU bovine trade by product, 15 December 2023, data odczytu 28.12.2023 r.

Miesięczne ceny skupu żywca wołowego w Polsce (w zł/kg)

Źródło: opracowanie Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie danych GUS.

o 5%, do blisko 2,1 mld euro (9,6 mld zł)¹⁸. W wywozonym asortymencie wołowym dominowało mięso (89% udziału). Za granicę sprzedano 333 tys. ton mięsa wołowego (w wadze produktu), o 10% więcej niż przed rokiem. Odbiorcami były głównie kraje UE (82% udziału w wolumenie), m.in.: Włochy (20%, 67 tys. ton), Niemcy (16%, 53 tys. ton), Niderlandy (9%, 30 tys. ton), Hiszpania (8%, 28 tys. ton) i Francja (7%, 22 tys. ton). W 2023 r. rozwijał się eksport polskiej wołowiny na rynki pozaunijne. Dzięki możliwości przeprowadzania uboju w systemie halal, w okresie pierwszych dziesięciu miesięcy 2023 r. polska wołowina znalazła odbiorców m.in. wśród takich krajów jak: Turcja (8% udział, 27 tys. ton), Izrael (3%, 9 tys. ton) oraz Bośnia i Hercegowina (3 tys. ton, 1%). Wołowina z Polski kierowana była także do Wielkiej Brytanii (16 tys. ton, 5%) oraz dopuszczona została do eksportu na bardzo wymagający rynek japoński (2,5 tys. ton, 1%).

W 2023 r. Polska uzyskała możliwość sprzedaży wołowiny do Chin¹⁹ i Wietnamu. Eksport będzie mógł być realizowany po zakończeniu procedur administracyjnych związanych z uzyskaniem przez polskich eksporterów pozwoleń na sprzedaż mięsa wołowego do tych krajów. Chiny i Wietnam, ze względu na szybki rozwój gospodarczy, dużą liczbę ludności i rosnące spożycie mięsa, są rynkami o dużym potencjale dla produktów wołowych z Polski. Prowadzone są także zaawansowane uzgodnienia dotyczące

możliwości eksportu wołowiny z Polski do innych krajów azjatyckich. Coraz większa dywersyfikacja sprzedaży na rynki pozaunijne jest dla polskich przedsiębiorców gwarancją stabilności eksportu wołowiny i impulsem do rozwoju hodowli bydła mięsnego oraz udoskonalania jakości mięsa.

Na rynku krajowym w drugiej połowie 2023 r. ceny skupu żywca wołowego, pomimo mniejszej podaży z produkcji, wykazywały niewielką przewagę tendencji spadkowych, kształtując się na poziomie niższym niż w analogicznych miesiącach 2022 r. W listopadzie 2023 r. bydło ogółem (bez cieląt) skupowano przeciętnie po 9,88 zł/kg, o 3% taniej niż w poprzednim miesiącu oraz o 9% taniej niż przed rokiem. Cena skupu młodego bydła wyniosła 10,20 zł/kg i była o 3% niższa niż w październiku 2023 r. oraz o 7% niższa w porównaniu z listopadem 2022 r.

W grudniu 2023 r. ceny skupu żywca wołowego podlegały tygodniowym wahaniom nie wykazując wyraźnej tendencji zmian. Według danych Zintegrowanego Systemu Rolniczej Informacji Rynkowej MRiRW w dniach 18–31 grudnia 2023 r. zakłady mięsne płaciły dostawcom przeciętnie 9,58 zł/kg, o 1% mniej niż przed miesiącem oraz o 12,5% mniej niż w analogicznym tygodniu 2022 r.

RYNEK DROBIU

Rok 2023 charakteryzował się rosnącym, globalnym popytem na mięso drobiowe, który

był czynnikiem stymulującym wzrost produkcji. Według USDA światowa produkcja mięsa kurzego w całym 2023 r. zwiększyła się o 0,4%, do 102,3 mln ton. Równocześnie konsumpcja wzrosła prawdopodobnie o 0,6% i osiągnęła 99,9 mln ton. Wśród czołowych światowych producentów w największym stopniu wzrosła produkcja drobiarska w Brazylii (o 3%). W USA przewidywany jest tylko niewielki wzrost (o 0,6%), podczas gdy w Chinach nie ulegnie ona zmianie. W 2024 r. USDA przewiduje dalszy, umiarkowany (o około 1%) wzrost światowej produkcji mięsa kurzego do rekordowego poziomu 103,3 mln ton, co będzie stymulowane nadal zwiększającym się popytem na ten gatunek mięsa i dalszym oczekiwanym spadkiem cen pasz²⁰. Czynnikiem ryzyka dla rynku globalnego będzie nadal duże prawdopodobieństwo występowania ognisk grypy ptaków, szczególnie w tych częściach globu, w których skoncentrowana jest produkcja, co może destabilizować sytuację podaży-popytu w niektórych regionach świata.

Równocześnie na rynku Unii Europejskiej w całym 2023 r., po dwóch latach spadków, prawdopodobnie odnotowano znaczący wzrost produkcji drobiarskiej. Najważniejszymi czynnikami, które stymulowały rozwój produkcji na rynku unijnym w 2023 r. był spadek kosztów produkcji drobiarskiej (głównie pasz), duży wzrost popytu na mięso drobiowe, które pozostawało dla konsumentów jednym z najtańszych źródeł białka zwierzęcego oraz mniejsza intensywność występowania wirusa grypy ptaków. Według danych Komisji Europejskiej na rynku unijnym produkcja drobiu w całym 2023 r. zwiększyła się o 3,3% r/r, do blisko 13,5 mln ton przy jednoczesnym 5% wzroście konsumpcji, do 12,5 mln ton. W 2024 r. KE przewiduje dalszy, ale mniej dynamiczny (o 1,2%, do 13,6 mln ton) rozwój produkcji drobiarskiej w UE, spowodowany spodziewanym zmniejszeniem konkurencyjności cenowej drobiu w stosunku do pozostałych źródeł białka zwierzęcego, co może spowodować wolniejszy wzrost popytu na drób w porównaniu z rokiem 2023²¹. W Polsce, podobnie jak w całej UE, odnotowano wzrost produkcji mięsa drobiowego,

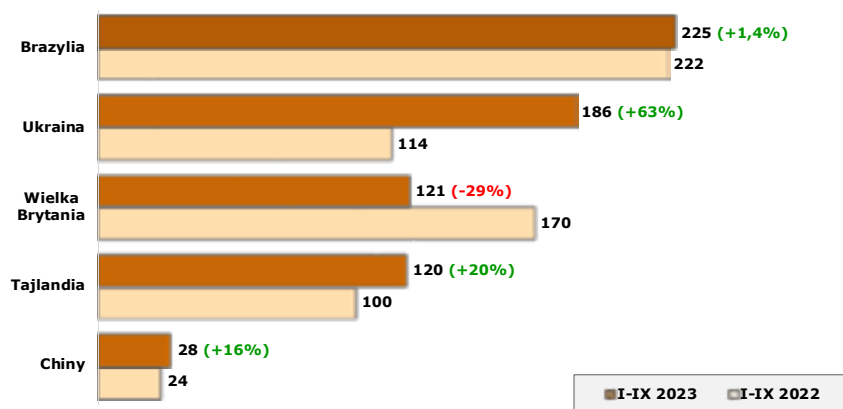
18. Wyniki polskiego handlu zagranicznego asortymentem wołowym i cielęcym dotyczą bydła gatunków domowych i produktów z tych zwierząt, tj. wybranych towarów z pozycji CN: 0102, 0201, 0202, 1602 oraz 0210 i zostały obliczone przez analityków Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie wstępnych danych Ministerstwa Finansów. Wyniki te obejmują wymianę z państwami UE i krajami trzecimi. Wolumen przedstawiono w ekwiwalencie tusz.

19. Eksport do Chin dotyczy wołowiny bez kości pochodzącej od zwierząt nie starszych niż 30 miesięcy.

20. Livestock and Poultry: World Markets and Trade, USDA FAS, October 12, 2023.

21. Short-term Outlook for EU Agricultural Markets in 2023 and 2024, Autumn 2023, Edition No 37..

Najwięksi importerzy drobiu do Unii Europejskiej (tys. ton)

Źródło: opracowanie Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie danych KE.

przy czym dynamika tego wzrostu była większa niż średnio na rynku unijnym. Według GUS w okresie jedenastu miesięcy 2023 r. krajowa produkcja mięsa drobiowego (w przedsiębiorstwach przemysłu mięsnego zatrudniających 50 i więcej pracowników) osiągnęła ponad 3 mln ton i była o 7,6% większa niż przed rokiem²². Intensyfikacja krajowej produkcji drobiarskiej była spowodowana przede wszystkim obniżką cen pasz, które mają największy wpływ na rentowność produkcji. Równocześnie czynnikami, które zachęcały producentów do jej zwiększania, były: popyt eksportowy, wysoka konsumpcja wewnętrzna oraz konkurencyjność cenowa drobiu względem mięsa wieprzowego.

Na znacznie wyższym poziomie niż przed rokiem kształtował się import produktów drobiowych na rynek unijny, co determinowane było przede wszystkim dużym wzrostem dostaw z Ukrainy. W okresie trzech kwartałów 2023 r. kraje Unii Europejskiej zaimportowały łącznie 692 tys. ton mięsa drobiowego, o 7,5% więcej r/r. Drób na teren UE sprowadzany był przede wszystkim z: Brazylii (225 tys. ton; +1,4% r/r), Ukrainy (186 tys. ton; +63% r/r), Wielkiej Brytanii (121 tys. ton; -29% r/r) i Tajlandii (120 tys. ton; +20% r/r). W 2023 r. ogniska grypy ptaków zlokalizowane na terenie Unii Europejskiej skutkowały zamknięciem dla unijnego eksportu części pozaunijnych rynków zbytu, co spowodowało ograniczenie możliwości prowadzenia handlu

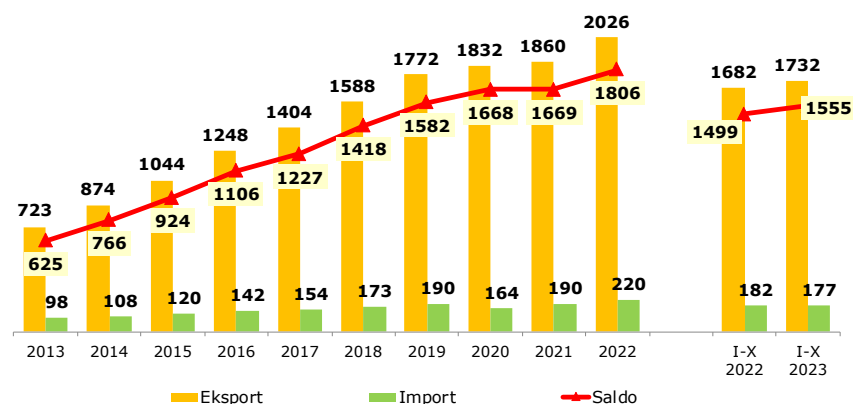
szczególnie z częścią krajów afrykańskich i azjatyckich. W rezultacie, w okresie dziewięciu miesięcy 2023 r., kraje UE wyeksportowały na rynki krajów trzecich blisko 1,5 mln ton mięsa drobiowego (w ekwiwalencji tuszek), o blisko 2% mniej r/r. Głównymi kierunkami wywozu tego asortymentu były: Wielka Brytania (567 tys. ton; +9% r/r), Ghana (111 tys. ton, -9% r/r), Demokratyczna Republika Konga (72 tys. ton; -19% r/r) i Ukraina (67 tys. ton; -16% r/r)²³.

Na rynku krajowym w okresie dziesięciu miesięcy 2023 r., czynnikami, które stymulowały rozwój polskiego eksportu drobiu, był utrzymujący się popyt na mięso drobiowe, zarówno w Unii Europejskiej, jak i na rynkach pozaunijnych oraz konkurencyjność cenowa krajowej

oferty asortymentowej na rynku unijnym. Według danych Komisji Europejskiej w okresie 11 miesięcy 2023 r. cena kurcząt brojlerów w Polsce była średnio o 86 euro/100 kg niższa niż średnia unijna cena tego asortymentu.

Według danych Ministerstwa Finansów w okresie od stycznia do października 2023 r. Polska wyeksportowała ponad 1,7 mln ton produktów drobiowych (w ekwiwalencji tuszek), o około 3% więcej r/r. Blisko 70% asortymentu drobiowego, tj. 1,2 mln ton (+4,3% r/r) znalazło nabywców w krajach UE. Równocześnie z uwagi restrykcje importowe wprowadzane przez niektóre kraje trzecie w związku z okresowym występowaniem wirusa grypy ptaków w niektórych regionach Polski, eksport produktów drobiowych na rynki pozaunijne utrzymał się na poziomie zbliżonym do odnotowanego w analogicznym okresie 2022 r., tj. nieco ponad 0,5 mln ton. W strukturze asortymentowej krajowego eksportu produktów drobiowych domino wało mięso, którego sprzedaż zagraniczna wzrosła o 4%, do około 1,4 mln ton. Głównymi kierunkami eksportu mięsa drobiowego w okresie dziesięciu miesięcy 2023 r. były kraje UE (0,9 mln ton) – przede wszystkim Niemcy (239 tys. ton), Niderlandy (150 tys. ton) i Francja (133 tys. ton). Poza Unię Europejską wyeksportowano około 0,5 mln ton mięsa drobiowego - najczęściej do Wielkiej Brytanii (137 tys. ton), Demokratycznej

Handel zagraniczny produktami drobiowymi* (w tys. ton)

* Handel zagraniczny żywcem, mięsem, podrobami i przetworami drobiowymi w ekwiwalencji tuszek.

Źródło: opracowanie Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie danych Ministerstwa Finansów, za rok 2023 dane wstępne.

22. Biuletyn Statystyczny nr 11/2023, GUS.

23. Źródło: European Commission (DG ESTAT, DG AGRI), MSs notifications (Regulation (EC) 2017/1185 and Regulation (EC) 617/2008), GTA.- 22.11.2023 r.

Republiki Konga (51 tys. ton), Ghany (39 tys. ton) i Ukrainy (37 tys. ton).

Z uwagi na dużą podaż drobiu z produkcji krajowej na niższym poziomie kształtował się import produktów drobiowych do Polski, który podobnie jak w latach wcześniejszych stanowił uzupełnienie krajowej oferty asortymentowej. W okresie od stycznia do października 2023 r. do kraju sprowadzono 177 tys. ton produktów drobiowych (w ekwiwalencie tuszek), o około 3% mniej niż przed rokiem.

W drugiej połowie 2023 r. sytuacja cenowa na rynku krajowym charakteryzowała się spadkową tendencją cen skupu kurcząt brojlerów. Według tygodniowych notowań ZSRIR MRiRW w dniach 18–31 grudnia 2023 r. średnia krajowa cena skupu kurcząt brojlerów wyniosła 4,66 zł/kg i była o 18% niższa niż pod koniec maja 2023 r. oraz o 19% niższa niż przed rokiem. Na spadek cen kurcząt brojlerów w drugiej połowie 2023 r. oddziaływało szereg czynników, przede wszystkim duża podaż drobiu z produkcji krajowej, a także wzmożony import drobiu brazylijskiego i ukraińskiego przez kraje UE, co osłabiało konkurencyjność krajowego asortymentu na rynku unijnym. Notowanej spadkowej tendencji cen nie równoważył utrzymujący się duży popyt na ten gatunek mięsa spowodowany jego konkurencyjnością cenową w stosunku do pozostałych źródeł białka zwierzęcego.

RYNEK MLEKA I PRODUKTÓW MLECZNYCH

Na rynku globalnym w okresie styczeń–październik 2023 r., pomimo niewielkiego obniżenia produkcji surowca w niektórych regionach świata, utrzymał się umiarkowany, wzrostowy trend w produkcji mleka, co spowodowane było przede wszystkim jej dalszym rozwojem na kontynencie azjatyckim (szczególnie w Indiach i Chinach) oraz w Ameryce Północnej (głównie w USA) i Południowej (w Brazylii). Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) przewiduje, że w całym 2023 r. światowa produkcja mleka osiągnie poziom 949,9 mln ton, o 1,3% wyższy niż w roku 2022²⁴.

Rozwój produkcji przewidywany jest również w Unii Europejskiej, która należy do najważniejszych światowych producentów i eksporterów mleka oraz produktów mlecznych. Według prognozy Komisji Europejskiej w 2023 r. unijna produkcja surowca prawdopodobnie wyniesie 154,2 mln ton, o 0,3% więcej niż w roku 2022. Prognozowana w 2023 r. redukcja pogłowia krów w UE (o 1% w relacji r/r, do 19,7 mln szt.) zostanie prawdopodobnie zrekomensowana dalszym niewielkim wzrostem wydajności mlecznej (o 1%, do 7710 kg/szt.)²⁵.

W Polsce od początku 2023 r. podaż mleka surowego do skupu utrzymywała się na poziomie wyższym niż przed rokiem. Według danych GUS w listopadzie 2023 r. do podmiotów skupujących krajowi producenci dostarczyli około 981 mln litrów surowca, o 2% więcej niż w listopadzie 2022 r. Łącznie w okresie styczeń–listopad 2023 r. skup mleka surowego w kraju ukształtował się na poziomie blisko 11,6 mld litrów i był o 2% większy niż w analogicznym okresie przed rokiem²⁶.

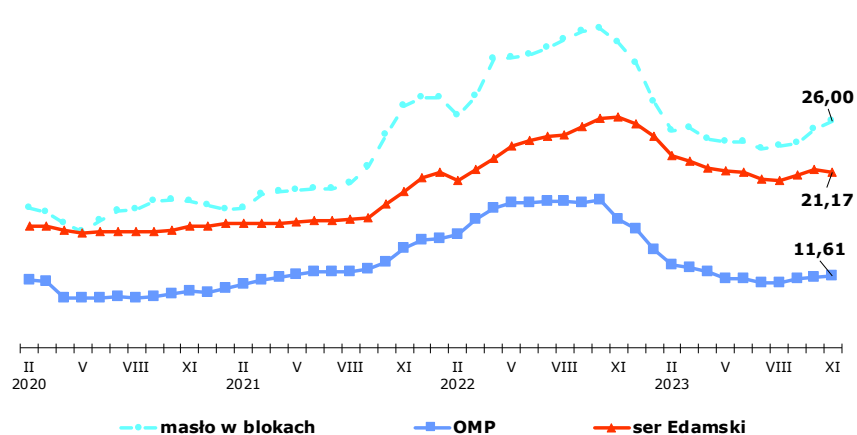
W 2023 r. wzrost dostaw mleka do przemysłu mleczarskiego wpływał stymulująco na zwiększenie krajowej produkcji masła, OMP i serów. W okresie styczeń–listopad 2023 r. produkcja masła w Polsce ukształtowała się na poziomie 241 tys. ton, o 12%

wyższym niż w porównywalnym okresie rok wcześniej. W tym czasie na rynku serów podpuszczkowych dojrzewających produkcja zwiększyła się o 17% i osiągnęła 356 tys. ton²⁷. Równocześnie umiarkowany wzrost produkcji (o 3,5%, do 478 tys. ton) odnotowano w segmencie serów niedojrzewających i twarogowych. W okresie styczeń–listopad 2023 r. produkcja OMP wyniosła około 163,9 tys. ton i była o 3% wyższa niż przed rokiem.

W okresie pierwszych dziesięciu miesięcy 2023 r. wartość wywozu produktów mlecznych z kraju wyniosła blisko 2,83 mld euro (13 mld zł) i była o 9% niższa niż w tym samym okresie 2022 r. Przyczyną spadku wartości eksportu był ograniczony popyt na produkty mleczne na rynku międzynarodowym oraz tendencja do aprecjacji waluty krajowej względem euro zmniejszająca konkurencyjność krajowej oferty asortymentowej na rynku unijnym.

Podobnie jak w latach poprzednich głównym kierunkiem eksportu artykułów mleczarskich były kraje Unii Europejskiej. W pierwszych dziesięciu miesiącach 2023 r. udział krajów unijnych w polskim eksporcie produktów mlecznych stanowił 67%. Przychody uzyskane z eksportu wyniosły 1,9 mld euro i były o 15,5% mniejsze niż w analogicznym okresie 2022 r. Głównymi odbiorcami produktów mlecznych na rynku unijnym były:

Krajowe ceny zbytu masła w blokach, OMP i sera Edamskiego (z VAT) w zł/kg

Źródło: opracowanie Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie danych GUS.

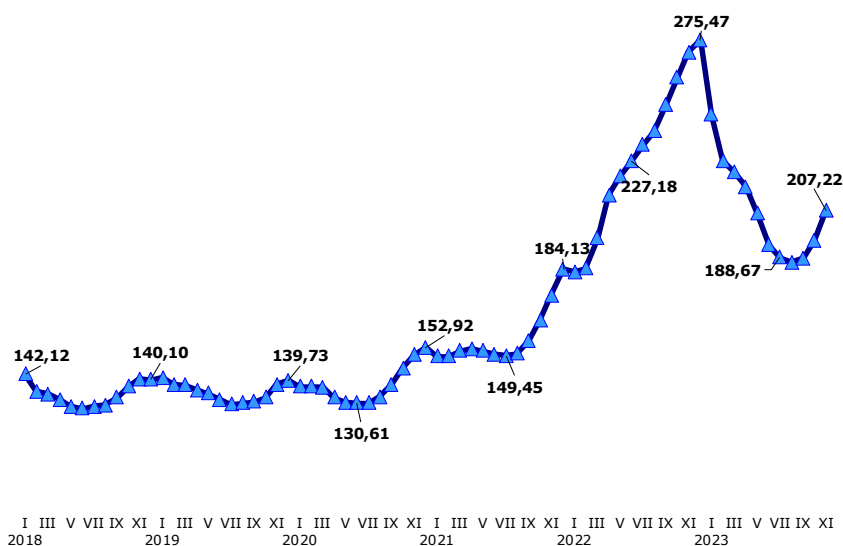
24. FAO – Food Outlook Biannual report on global food markets November 2023 – Milk and milk products.

25. https://agriculture.ec.europa.eu/data-and-analysis/markets/outlook/short-term_en, data odczytu: październik 2023 r..

26. Biuletyn Statystyczny nr 11/2023, GUS.

27. Dane GUS – produkcja artykułów mleczarskich w przedsiębiorstwach, w których liczba pracujących wynosi 50 osób i więcej.

Ceny skupu mleka surowego w Polsce (bez VAT) w zł/hl

Źródło: opracowanie Biura Analiz i Strategii Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa na podstawie danych GUS.

Niemcy (18% wartości – 503 mln euro), Czechy (7% – 190 mln euro) oraz Włochy (5% – 143 mln euro).

Znacząco zwiększyły się wpływy z polskiego eksportu produktów mlecznych na rynki pozaunijne. Przychody uzyskane z tego tytułu wyniosły około 0,94 mld euro i były o 8% większe niż w analogicznym okresie 2022 r. Udział krajów pozaunijnych w całym wywozie produktów mlecznych z Polski od stycznia do października 2023 r. stanowił 33%. Największy udział w polskim eksporcie spośród krajów pozaunijnych miały: Wielka Brytania (5% – 142 mln euro), Algieria (5% wartości wywozu – 137 mln euro), Ukraina (3% – 95 mln euro), Chiny (3% – 76 mln euro), a także Arabia Saudyjska (2% – 53 mln euro)²⁸.

W okresie od stycznia do października 2023 r. na import artykułów mleczarskich wydatkowano około 1,4 mld euro (6,4 mld zł), o 5% mniej niż przed rokiem. Dodatkowo saldo obrotów handlowych artykułami mleczarskimi od stycznia do października 2023 r. wyniosło 1,43 mld euro (6,6 mld zł) i było o 13% niższe niż w porównywalnym okresie 2022 r.

Na rynku krajowym w okresie pierwszych ośmiu miesięcy 2023 r. utrzymywała się spadkowa tendencja cen skupu mleka, któ-

ra była odzwierciedleniem dekonjunkury na rynku globalnym. W Polsce czynnikiem dodatkowo wspierającym spadek cen surowca był wzrost dostaw mleka do przemysłu. W kolejnych miesiącach 2023 r., tj. w okresie wrzesień-listopad 2023 r. odnotowano powrót do wzrostowej tendencji cen skupu mleka, co było spowodowane ożywieniem popytu na część produktów mlecznych.

Według danych GUS w listopadzie 2023 r. krajowi dostawcy za surowiec przeciętnie uzyskiwali 2,07 zł/l, o 6% więcej niż w poprzednim miesiącu, ale o 23% mniej niż w listopadzie 2022 r.

W okresie pierwszych siedmiu miesięcy 2023 r. w Polsce miał miejsce, zapoczątkowany w listopadzie 2022 r., spadek cen masła w blokach. W sierpniu 2023 r. odnotowano wzrost cen masła. Wzrostowa tendencja cen była kontynuowana również w kolejnych miesiącach 2023 r. W listopadzie 2023 r. (dane GUS) za masło w blokach producenci uzyskiwali średnio 26 zł/kg, o 3% więcej niż w październiku 2023 r., ale o 22% mniej niż rok wcześniej. W grudniu 2023 r. według danych ZSRIR MRiRW odnotowano przewagę wzrostowych tendencji cen zbytu masła. W dniach 18–31 grudnia 2023 r. przeciętna cena masła w blokach wyniosła 24,01 zł/kg

i była o około 2% wyższa niż miesiąc wcześniej, ale o 11% niższa r/r.

Podobnie jak na rynku masła w blokach, w drugiej połowie 2023 r. odnotowano wzrost cen zbytu odtłuszczonego mleka w proszku. W okresie od lipca do listopada 2023 r. (dane GUS) średnia krajowa cena OMP wzrosła z 11,06 zł/kg do 11,61 zł/kg, tj. o 5%. Według danych ZSRIR MRiRW w grudniu 2023 r. dominowały tendencje wzrostowe cen OMP, a średnia cena tego asortymentu w dniach 18–31.12.2023 r. wzrosła do 11,69 zł/kg. Notowany poziom cen był nadal dużo niższy (o 17%) niż w analogicznym okresie 2022 r. W okresie ostatnich czterech miesięcy 2023 r. na rynku serów podpuszczkowych dojrzejących odnotowano przewagę wzrostowych tendencji cen. Według danych GUS w listopadzie 2023 r. średnia cena sera edamskiego w Polsce osiągnęła 21,17 zł/kg, a sera gouda – 22,36 zł/kg, odpowiednio o 2% i 4% więcej niż w październiku 2023 r. W grudniu 2023 r. w zakładach objętych monitoringiem ZSRIR MRiRW dominowały spadki cen sera edamskiego i niewielkie wzrosty cen sera gouda. W dniach 18–31 grudnia 2023 r. za ser edamski uzyskiwano 20,95 zł/kg, a za ser gouda – 22,22 zł/kg. W porównaniu z notowaniami sprzed roku ser Edamski i ser Gouda były tańsze odpowiednio o 17% i 14,5%.

Kierunki zmian cen na krajowym rynku artykułów mleczarskich były odzwierciedleniem tendencji globalnych. Według danych ONZ ds. Wyżywienia i Rolnictwa w listopadzie 2023 r. odnotowano drugi miesiąc z rzędu wzrost wartości indeksu cen produktów mlecznych FAO. W listopadzie 2023 r. wskaźnik ten ukształtował się na poziomie 114,2 pkt, o 2,9 pp. wyższym niż w październiku 2023 r., ale o 23 pp. niższym niż przed rokiem.

Materiał opracował zespół Biura Analiz i Strategii KOWR²⁹:

Marzena Trajer,

Ewa Bochińska,

Martyn Mieczkowski,

Bartłomiej Strączak, Maria Włodarczyk.

28. Wyniki polskiego handlu zagranicznego produktami mlecznymi dotyczą artykułów o kodach CN 0401-0406, 2105 oraz wybranych produktów z pozycji CN 3501 i zostały obliczone przez analityków Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie wstępnych danych Ministerstwa Finansów.

29. Analiza została opracowana na podstawie aktualnej wiedzy. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa nie ponosi odpowiedzialności za decyzje ekonomiczne podjęte na jej podstawie.

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa
ul. Karolkowa 30, 01-207 Warszawa

Telefoniczny Punkt Informacyjny 22 376-76-76
Czynny od poniedziałku do piątku w godz. 8.00-16.00

Centrala:

Biuro Dyrektora Generalnego	22 376-78-55
Biuro Administracyjne	22 376-74-10
Biuro Analiz i Strategii	22 376-72-29
Biuro Audytu Wewnętrznego	22 376-79-05
Biuro Finansowo-Księgowe	22 376-74-32
Biuro Kontroli Wewnętrznej	22 376-72-51
Biuro Prawne i Zamówień Publicznych	22 376-73-61
Biuro Teleinformatyki	22 376-70-24
Biuro Zarządzania Kapitałem Ludzkim	22 376-77-44
Departament Gospodarowania Zasobem	22 376-76-23
Departament Innowacji	22 376-71-30
Departament Interwencji Rynkowych	22 376-71-09
Departament Kształtowania Ustroju Rolnego	22 376-79-67
Departament Nadzoru nad Spółkami	22 376-77-76
Departament Rozwoju Rynku	22 376-70-50
Departament Wsparcia Eksportu	22 376-72-26
Departament Wspierania Konsumpcji	22 376-79-79

Oddziały Terenowe KOWR

OT Białystok

ul. Kombatantów 4
15-102 Białystok
85 664-31-50

OT Koszalin

ul. Partyzantów 15a
75-411 Koszalin
94 347-31-00

OT Opole

ul. 1 Maja 6
45-068 Opole
77 400-09-39

OT Warszawa

pl. Bankowy 2
00-095 Warszawa
22 635-10-00

OT Bydgoszcz

ul. Hetmańska 38
85-039 Bydgoszcz
52 525-08-01

OT Kraków

ul. Zbożowa 4
30-002 Kraków
12 314-99-00

OT Poznań

ul. Fredry 12
61-701 Poznań
61 856-06-01

OT Wrocław

ul. Mińska 60
54-610 Wrocław
71 356-39-19

OT Częstochowa

ul. Jana III Sobieskiego 7
42-200 Częstochowa
34 378-20-36

OT Lublin

ul. Chodźki 10A
20-093 Lublin
81 532-21-12

OT Pruszcz Gdański

ul. Powstańców Warszawy 28
83-000 Pruszcz Gdański
58 300-48-41

OT Gorzów Wlkp.

ul. Myśluborska 32
66-400 Gorzów Wlkp.
95 714-61-00

OT Łódź

ul. Północna 27/29
91-420 Łódź
42 636-53-26

OT Rzeszów

ul. Asnyka 7
35-001 Rzeszów
17 853-78-00

OT Kielce

ul. Piaskowa 18
25-323 Kielce
41 343-31-90

OT Olsztyn

ul. Głowackiego 6
10-448 Olsztyn
89 524-88-01

OT Szczecin

ul. Bronowicka 41
71-012 Szczecin
91 814-42-00

